

Прилог 6 – Писмени мислења и одговори

До
Министерството за животна средина и
просторно планирање на Република Македонија

г. Билјана Петковска
Сектор за животна средина
Одделение за оцена на влијание врз
животната средина

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ
СКОПЈЕ

Примено:	13.03.2015		
Орг. Едини.	Број:	Прилог:	Вредност:
11	2646/1		

ор. 1403-1/15, Скопје

**Предмет: Забелешки на ОВЖС за рударскиот комплекс за производство на
катоден бакар "Казандол", општина Валандово, Република Македонија**

После деталното разгледување на ОВЖС за рударскиот комплекс за производство на
катоден бакар "Казандол" ги доставуваме следниве забелешки:

- а) Студијата за ОВЖС е направена без соодветна основна студија за биодиверзитетот како предуслов за било каква оцена на влијание, а со тоа не е во склад со Решението на МЖСПП (бр 11-354/1 од 13 јан 2015г., стр 3) во која е даден и обемот на студијата и е упатено меѓу другото да се посвети внимание "на анализа на состојбите со биолошката разновидност и евентуалното присуство на засегнати видови и живеалишта". Со оглед на тоа дека дописот за обемот на студијата е со датум од јануари 2015 година, а ОВЖС е доставена до МЖСПП во февруари 2015 година очигледно дека изработувачот на студијата, во период од еден месец, немал време да ги спроведе тие сезонски истражувања ?
- б) Од малкуте и составот на презентирани видови се гледа дека кратката посета на локалитетот е направена само во касно есенскиот период, односно била без соодветен сезонски пристап.
- в) Последователно нема ниту соодветна валоризациона анализа или таа е незнатна – односно со мал број на вклучени видови што укажува за несериозноста на пристапот кон изработката на оваа ОВЖС, по однос на поглавјето за биолошка разновидност како едно од најглавните поглавја во секоја студија за ОВЖС, кое не подлежи на шаблони и генерализирања.
- г) Како резултат на незначителната валоризациона анализа не е согледан севкупниот опсег на засегнати видови за кои е потребно да се превземат соодветни митигациони мерки.

Подолу се дадени детали од погорните забелешки по поглавја и нивна пагинација.

Во поглавјето 4., особено во поглавјето за вреднување на биолошката разновидност (4.2.2.) на стр. 99 се наведува дека нема ни една птица од прилогот бр. 1 на Директивата за дивите птици во услови кога е јасно дека воопшто нема направено соодветна инвентаризација на птиците, односно не е обработена фауната на птиците преку целата година, а многу веројатно ниту една сезона (пролет, лето, есен, зима). Одтука оваа констатација е несоодветна, а истата понатаму низ Студијата предизвикува несоодветни мерки за митигација и план за спроведување на мерките за митигација.

Во поглавјето 6, односно 6.6 – Влијанија врз биолошката разновидност (стр. 129), анализата е незнатна и недоволна од причина што севкупниот опсег на биолошката разновидност отсуствува? во отсуство на базична студија за биолошкото разнообразие. Во истото поглавје се наведува дека покрупните видови ќе мигрираат во околните биотопи, што не е точно по однос на водоземците и влечугите и малите цицачи ако градежните активности се одвиваат во периодот на нивна хибернација? За сите мали безрбетници пак негативниот ефект е сличен како за крупните, а влијанието ќе зависи од времето и начинот на организација и реализација на градежните активности- а за кое не се предложени соодветни митигациони мерки.

Понатаму, воопшто не е споменат живиот свет на водотеците кои се среќаваат во проектниот опфат но и во рамките на сливното подрачје кое ќе биде засегнато од овој проект и покрај тоа што се споменува присуство на *Clemmys caspica* (сега: *Mauremys caspica*- речна желка) која е со висок приоритет за заштита во Европа.

Во поглавјето 6.6.1, Подрачје од интерес во контекст на влијанија на сл. 6.4 стр 127 дадена е доста невообичаена шема на директни и индиректни влијанија кои се означени со линии, а контурите на просторот се правоаголни? што воопшто не соодветствува на вообичаениот начин на влијанија кои треба да бидат организирани по сливни подрачја а не во правоаголни простори ??

Во поглавјето 9 -мерки за ублажување на влијанието врз животната средина и социоекономски мерки, односно поглавјето 9.4. (Биолошка разновидност, стр 164) се наведува дека не постојат мерки за митигација за стаништата и видовите во фаза на конструкција што не е точно! секогаш постојат мерки кои можат да го ублажат или минимизираат очекуваното негативно влијание.

Во поглавјето за 10.3. Резиме на мерките за ублажување на Табелата за План за мерки за ублажување на влијанијата во текот на спроведување на проектот (Таб. 10.1, стр. 174) биодиверзитетот е незнатно обработен (стр 184,185 на оваа табела), и во графата за биодиверзитет, делот за заштита на станишта и видови (како подрачје на кое според Решението од МЖСПП- требаше да се посвети посебно внимание) повеќе станува збор за шуми, отпад, пренамена на шумите, пожари и слично, а нема никакви податоци за видови од Директивите за станишта, Бернската Конвенција, Бонската Конвенција, Македонската Црвена листа, IUCN и слично и начинот на нивна заштита. За биодиверзитетот како митигациона мерка не е дадена ниту мерката на мониторинг на состојбите и покрај што мониторингот е предвиден за воздух, бучава, почви и слично. До колку нема мониторинг на состојбата со биодиверзитетот не би можело ниту да се превенира било каква еколошка хаварија, односно непредвидена ситуација за која треба благовремено да се интервенира. Тоа се однесува за следење на состојбата со

зообентосот на афектираните водотеци и секако видовите од интерес за заштита во проектниот опфат и непосредната околина. За да се знае за кои видови да се направи овој мониторинг, повторно, предходно е потребно да се дознаат тие видови со помош на основаната студија која треба да се изработи?

Заклучок и предлог:

Студијата за оценка на влијанијата врз животната средина за рударскиот комплекс за производство на катоден бакар "Казандол", општина Валандово, Република Македонија е изработена **без** соодветна основна студија на биодиверзитетот, а врз основа на само една посета и тоа во сосема несоодветен, односно зимски период !?. Одтука предлагаме да се изработи дополнителна студија за состојбата со биолошката разновидност на засегнатиот простор при што пристапот да биде по целосни сливни подрачја, а не во правоаголни простори. После оваа студија сите поглавја за биодиверзитетот да се преработат, а соодветно и самата ОВЖС, а самата студија да се достави како додаток на новата ОВЖС, се во интерес на доследно почитување на Решението издадено од Министерот за животна средина и просторно планирање и националните и меѓународните стандарди по однос на изработка на ваков тип на документи.

Скопје, 14. Март 2015 г.

Проф. Д-р Бранко Мицевски
Претседател на ДПЗПМ

ЕМПИРИА - ЕМС

До САРДИЧ МЦ, Скопје

ул. „Тодор Александров“ бр. 11А
1000 Скопје, Македонија
тел.: + 389 (2) 2066 002

Предмет:

Доставување на одговори на коментари во однос на Студија за оцена на влијение врз животната средина

Датум: 24 март 2015

Почитувани

Во прилог на овој допис, за понатамошно проследување до Министерството за животна средина и просторно планирање, Ви доставуваме одговори на коментари во однос на Студијата за оцена на влијение врз животната средина од проектот “Рударски комплекс за производство на катоден бакар – „Казандол“”, општина Валандово, доставени од страна на Друштвото за проучување и заштита на птиците на Македонија (ДПЗПМ).

Со почит
Константин Сидеровски

Одговор на коментари на Студија за оцена на влијанието врз животната средина

Вовед

Доставените коментари од страна на ДПЗПМ во однос на Студијата за оцена на влијание врз животната средина (во понатамошниот текст – Студија) од проектот “Рударски комплекс за производство на катоден бакар – „Казандол””, општина Валандово, Република Македонија” (во понатамошниот текст – Проект) се фокусирани на сегментот од документот кој се однесува на влијанието од предложениот проект врз биолошката разновидност и природата.

Во текстот подолу е даден одговор / објаснување на секој конкретен коментар / забелешка.

Општи забелешки

Коментар / забелешка

а) Студијата за ОВЖС е направена без соодветна основна студија за биодиверзитетот ...

Одговор

Студијата содржи детален опис на состојбата со биодиверзитетот во подрачјето од интерес (Поглавје 4.2 од Студијата). Описот во тоа поглавје целосно одговара на барањата од Решението за утврдување на потреба од оцена на влијание врз животната средина, издадено од МЖСПП, со кое се утврдува и обемот на Студијата за ОВЖС (во понатамошниот текст - Решение) како во однос на деталноста, така и во однос на времетраењето. Факт е дека во Решението не е експлицитно наведена потребата од целогодишни (сезонски) истражувања и мониторинг на состојбата со биолошката разновидност во подрачјето, што би имплицирало времетраење на вкупниот процес на оцена на влијание врз животната средина од најмалку една година. Сепак, и покрај отсуството на децидно барање за спроведување на целогодишни (сезонски) истражувања во Решението, од страна на експертскиот тим за изработка на Студијата беше анализирана потребата од вакви истражувања во пред-градежниот период на Проектот и евентуалната потреба од предвидување на ваква мерка во Планот за управување и мониторинг на животната средина, што е вообичаена пракса во методологијата за ОВЖС. Врз основа на анализата на квалитетот на биолошката разновидност во афектираното подрачје, а имајќи ги во предвид спецификите и природата на Проектот, вклучително и ефектите од него врз живеалиштата и биолошката разновидност, јасно е дека нема потреба од спроведување на вакви истражувања. Следствено, таква мерка не е предвидена во Студијата.

Идентификувани, детално опишани и картирани се сите станишта во опсегот на потенцијалните директни и индиректни влијанија заедно со карактеристичните видови флора и фауна што се среќаваат во нив (Поглавје 4.2 од Студијата). Забелешката дека „дописот за обемот на студијата” е поднесен во јануари 2015 година, а студијата е предадена во февруари истата година така што немало време за анализа на биодиверзитетот засегнат од Проектот е паушална и неаргументирана од два аспекти: методолошки и административно-управен аспект, веројатно поради непознавање од страна на авторите на забелешките на постапката за оцена на влијанието врз животната средина утврдена во Законот за животната средина на РМ.

Од методолошки аспект - оцената на влијанието врз животната средина е процес кој започнува во рана фаза на проектите за кои ОВЖС е мандаторно барање. Во тој контекст, следејќи ги македонската регулатива и најдобрите меѓународни практики, експертскиот тим за ОВЖС ги започна своите кабинетски и теренски активности значително порано од временскиот период наведен во забелешката (јануари 2015). Всушност, активностите започнаа во месец септември 2014 година. Од административно-управен аспект - резултат на тие активности е Известувањето за намера за спроведување на проектот со Листа за определување на обемот на ОВЖС, доставено до МЖСПП на 10 ноември 2014 година, во однос на кое на 13.01.2015 година е добиено Решението на кое се повикува ДПЗПМ. Опфатот и деталноста на ова Известување е резултат на сериозна експертска работа, која понатаму продолжи во текот на периодот до

доставување на Студијата во МЖСПП на 27 јануари 2015 година. Токот на доставување на наведените документи може да се провери во архивата на МЖСПП и објавите на интернет страницата на МЖСПП и во јавните медиуми. Горенаведеното јасно укажува дека процесот на ОВЖС не е спроведувана еден месец, како што е наведено во забелешката на ДПЗПМ, туку е спроведен во многу подолг временски период.

Врз основа на овој пристап, беа реализирани неколку неколкудневни теренски посети на локалитетот во септември, ноември и декември 2014 година и јануари 2015 година. За време на тие увиди беше собран доволен фонд на податоци за холистичка анализа и изработка на детална Студија. Во оваа прилика би сакале да потенцираме дека смислата и рационалето на една студија од ваков тип не е да се прават детални еколошки истражувања и инвентаризација за период од една или повеќе години, туку да се изврши целисходна анализа на компонентите на билошката разновидност кои би биле засегнати од проектот, имајќи ги во предвид потенцијалните влијанија од истиот. Покрај другото, тоа вклучува земање во предвид на сите достапни литературни и историски податоци дополнети со теренски забелешки од изготвувачите на Студијата. Напоменуваме дека изготвувачите на сегментот на Студијата кој се однесува на биолошката разновидност имаат богато теренско искуство и поседуваат историски податоци за типот на станишта во југоисточна Македонија, засегнати од Проектот, и особено ридовите во опкружувањето на проектното подрачје, што го чинат масивот Погана.

Коментар / забелешка

б) Од малкуте и составот на презентирани видови ...

Одговор

Оваа забелешка е наведен заклучок од претходната забелешка и, следствено одговорот на истата е имплицитно вклучен во претходниот одговор. Би сакале да ја реafirмираме нашата напомена дадена во претходниот одговор, дека во Поглавјето 4.2 од Студијата е даден преглед на сите карактеристични и конзервациски значајни видови за подрачјето од интерес, како основен предмет на интерес и вреднување (валоризација) на биолошката разновидност. Нема никаков смисол, ниту рационална причина, да се составуваат листи на видови од сите групи организми - тоа би биле илјадници видови - доколку истите немаат особено значење за валоризацијата на просторот или не би биле засегнати од Проектот.

Коментар / забелешка

в) Последователно нема ниту соодветна валоризациона анализа ..., и

г) Како резултат на незначителната валоризациона анализа....

Одговор

Како дополнување на претходниот одговор во овој контекст, сметаме дека со валоризацијата на просторот изложена во Поглавје 4.2.2 од Студијата се опфатени најзначајните станишта и засегнати видови од просторот од интерес за проектот.

Специфични забелешки

1. Поглавје 4.2.2, стр. 99 ...

Оваа забелешка е паушална, бидејќи се темели на претпоставка дека не се извршени соодветни теренски анализи при изработката на Студијата. Напротив, врз основа на неколку теренски увиди (види одговор на забелешка а) погоре) и претходни сознанија за проектното подрачје на експертскиот тим за билошка разновидност што учествуваше во изработката на Студијата, сметаме дека во засегнатото подрачје нема видови од Анекс I од Директивата за птици.

Се разбира, тоа не значи дека не може да се очекува појава на такви видови, бидејќи еколошките истражувања во пракса никогаш не се конечни и целосно исцрпени. Она што е важно во контекст на Студијата е фактот дека птиците не се високо ранлива категорија на фауна *vis a vis* идентификуваните типови влијанија од проектот. Доколку работите се вршат во периодот на гнездење, ситните птици ќе бидат вознемирени, а гнездовиот успех ќе биде сведен

на минимум, но нема да има директна смртност на птиците и други неповратни ефекти како последица на проектните активности бидејќи ќе следи преместување на единките во соседните станишта. Ова влијание е прифатливо и со мала значителност, особено доколку се има предвид значењето на проектот од социо-економски аспект.

2. Поглавје 6.6, стр. 129....

Забелешката не е аргументирана, не е точно дека отсутствува базична студија за биолошката разновидност (види одговор погоре).

Конкретно, во забелешката се наведува дека ќе има негативно влијание врз поситните и покрупните видови животни зависно од времето на градежните и експлоатациони работи. Се разбира дека ќе има негативно влијание – на повеќе наврати во Студијата се укажува дека уништувањето на засегнатата површина полуприродни станишта, поради природата на Проектот, ќе предизвика загуба на биолошка разновидност која не може да се ублажи. Основната поента на една целисходна студија за ОВЖС е, врз основа на мултидисциплинарен пристап, да го процени значењето на придобивките од Проектот во однос на загубите предизвикани од неговата имплементација. За таа цел, во Студијата е направена детална анализа за магнитудата и значењето на загубата во однос на општата биолошка разновидност во национални рамки (Поглавје 6.6.3, точка 1 и Слика 4-12), како индикатор на прифатливоста на Проектот од аспект на влијанието врз биолошката разновидност. Детална анализа на социо-економските придобивки од Проектот како контратежа на загубите од различен вид е дадена во Поглавје 7 од Студијата.

Конкретната забелешка за видот „*Clemmys caspica*“ не е јасна – таков вид не се спомнува во Студијата. Веројатно, поднесувачот на забелешките мисли на видот *Mauremys rivulata* (барска желка) кој се спомнува за Анска Река, која е на значително растојание надвор од опфатот на Проектот, спротивно на тврдењето во забелешката. Директно влијание врз овој европски значаен вид од имплементација на Проектот нема да се појави. Потенцијалното влијание врз него може да биде само индиректно - од евентуално загадување на водите, за чие елиминирање во Студијата (Поглавје 9.2) се идентификувани пакет на мерки како на проектантско градежно ниво, така и на ниво на технолошки оперативни постапки за спречување на емисии во водите. Дополнително, Студијата утврдува обврска за идно деталзирање на масовен мониторинг на водите во проектното подрачје како дел од севкупната стратегија за превентивна заштита на медиумите на животната средина (Поглавје 10.4) и обврска за управување со ризици (Поглавје 11).

3. Поглавје 6.6.1, стр. 127....

Во најголем број случаи оваа забелешка е прифатлива - во случаите за атмосферско загадување, емисија на бучава, загадување на води, итн.).

Но, сликата б-4, на која се посочува во забелешката, дава приказ и ги дефинира зоните на директните и индиректните влијанија во однос исклучиво на биолошката разновидност во контекст на зоните на планирани активности и градби во опфатот на самиот рударски комплекс, утврден согласно урбанистичко-планските документи како подрачје каде е дозволено тие активности да се спроведуваат. Зоната на индиректни влијанија е креирана како бафер со одредена широчина околу зоната на директни влијанија. Во оваа зона, во подрачјето на рударските активности, не се очекуваат негативни влијанија, а зоната за индиректни влијанија е определена за да ги вклучи евентуалните случајни вилјанија во оценките и да препорача мерки за забрана за активности надвор од зоната на директните работи.

Инаку, во интегрален смисол, Студијата јасно врши анализа на влијанијата врз животната средина во целото сливно подрачје на реката Казандолска.

4. Поглавје 9, стр. 164....

Забелешката од типот: „секогаш постојат мерки ...“ е многу општа и неопределена, без да посочи конкретни можни мерки или постапки кои според поднесувачот на забелешките би можеле да бидат опции за анализа.

Проект од овој вид - воспоставување на рударскиот комплекс имплицира дека директно засегнатите станишта ќе бидат неминовно отстранети поради потребата од површински ископ на руда и изградба на градби / инфраструктура од различен вид. Во таков случај, принципиелно единствена мерка за ублажување на загубата е компензација на стаништата (offset мерка), која има оправданост кога се работи за вредни и ретки станишта со висока конзервациска вредност. Ова не е случај со стаништата кои се директно засегнати со Проектот, кои се широко распространети во поширокото подрачје и мерка од ваков вид не е предвидена (види Студија - Поглавје 6.6.3, точка 1 и Слика 4-12).

5. Поглавје 10.3, стр. 174....

Обемот и видовите мерки за ублажување на влијанијата врз биолошката разновидност кореспондираат со значајноста на влијанијата врз биолошката разновидност утврдени во поширок контекст на загубите (кои се оценети како мали и незначителни) *vis a vis* придобивките од Проектот, кој е од исклучителна социо-економска важност на регионално и национално ниво. Јасен е фактот дека економското значење на проектот за заедницата е поголемо од значењето на биолошката разновидност на конкретниот локалитет, кој не е од конзервациско значење, ниту е заштитен како природно наследство и не претставува значајно меѓународно подрачје за растенија или птици.

Во услови кога во опфатот на проектот е неминовна загуба на стаништата, мерки за ублажување на ефектите кои би биле економски оправдани и изводливи не постојат. Од друга страна, за сите индиректни влијанија кои се однесуваат на просторот надвор од подрачјето на рударските активности се предвидени соодветни мерки за ублажување на негативните последици, детално обработени во Студијата, а кои се однесуваат на медиумите и областите на животната средина.

Дополнително, во овој контекст, треба да се потенцира фактот дека во текот и по завршување на експлоатациониот период на Проектот кој изнесува 15 години, планирана е прогресивна рекултивација на подрачјето со цел да се овозможи обновување на стаништата и биолошката разновидност, во најголема можна мера.

Забелешката која се однесува на живиот свет во водотеците е несоодветна. Водотеците во подрачјето на Проектот се непостојани и не се карактеризираат со значајни акватични видови. Во текот на спроведување на Проектот, тие ќе бидат пренасочени и изменети, што ја прави беспредметна потребата од мониторинг и следење на состојбите на истите.

Мониторингот на оперативните потенцијални ризици во текот на работата на комплексот, како и мониторинг на квалитетот на медиумите (воздух, вода и почва) и областите на животната средина (бучава, отпад) се директни индикатори на можноста од појава на евентуална "еколошка" хаварија и овозможуваат соодветно превенирање или корективни акции. Јасно е дека главни рецептори на овие настани би биле луѓето и биолошката разновидност, но континуиран мониторинг на биолошката разновидност во текот на оперативната фаза на проектот, со цел да се превенира "еколошка" хаварија, е од незначително значење, имајќи ги во предвид идентификуваните главни влијанија врз биолошката разновидност во опфатот на проект, кои се оценети како неререверзибилни во текот на експлоатациониот период. Природата на проектот и, следствено, влијанијата / ефектите врз животната средина од истиот, јасно укажуваат дека технолошките постапки, мониторингот на емисиите во животната средина и управувањето со суровините, отпадите и ризиците се основните хазарди за настанување на "еколошки" хаварии. Токму затоа, а имајќи го во предвид принципот дека контролата на загадувањето треба да се врши на изворот на истото – Студијата вклучува мониторинг на овие хазарди, со кој би се спречило евентуално загадување на медиумите на животната средина и, консеквентно заштита на биолошката разновидност во подрачјето на проектот. Мониторингот на биолошката разновидност "сам за себе" не би имал дополнителна квалитетна вредност во севкупниот систем на управување и мониторинг на животната средина во контекст на активноста на предложениот рударски комплекс.

Според горенаведеното, заклучокот/изјавата дека "доколку нема мониторинг на состојбата на биодиверзитетот не би можело ниту да се превенира било каква еколошка хаварија..." е општ и не кореспондира со природата и спецификите на проектот. Превенирањето на "еколошка"

хаварија и, *inter alia*, заштита на биолошката разновидност, се врши токму со мониторингот на технолошките постапки и медиумите на животната средина предложен во Студијата.

Заклучок

Експертскиот тим за изработка на Студијата смета дека документот целосно и соодветно ги вклучува сите аспекти на биолошката разновидност – детален опис на тековни состојби, идентификација на можни влијанија и загуби и пакет на мерки за ублажување на влијанијата, а имајќи ги во предвид природата и спецификите на Проектот и типот на активности кои истиот ги вклучува: површински ископ и процес на лужење на руда и производство на катоден бакар според утврден технолошки процес.

Спроведувањето на процесот на ОВЖС е реализиран во репрезентативен неколкумесечен временски период кој, во комбинација со користење на литературни податоци и постојни историски податоци за поширокото подрачје, овозможи добивање на доволен фонд на податоци за утврдување на тековната состојба и вреднување на компонентите на биолошката разновидност, како основа за подготвување на Студијата, согласно обемот на истата, утврден со соодветното Решение издадено од страна на МЖСПП.

Студијата е изработена согласно барањата вградени во релевантната македонска регулатива и добрата меѓународна пракса, а имајќи ги во предвид меѓународните мултилатерални договори (конвенции) во доменот на биолошката разновидност, чиј потписник е Република Македонија.

Врз основа на погоре изложените одговори на секоја забелешка доставена од страна на ДПЗПМ, експертскиот тим за изработка на Студијата смета дека не постои причина “да се изработи дополнителна студија за состојбата со биолошката разновидност”, ниту “сите поглавја за биодиверзитет да се преработат”, како што предлага поднесувачот на забелешките.

Според тоа, во дописот од ДПЗПМ не постојат материјални коментари кои, во оваа фаза:

- би имплицирале запирање на процесот на понатамошно планирање на предложениот рударски комплекс.
- би биле причина за неиздавање на позитивно решение од страна на МЖСПП со кое се дава согласност на барањето за спроведување на Проектот, а врз основа на Студијата и превземните обврски од страна на инвеститорот САРДИЧ МЦ за спроведување на предложените мерки за намалување на влијанијата, во фазата на проектирање, за време на изградба и во оперативната фаза на предложениот рударски комплекс.

М-р Константин Сидеровски
Одговорен ОВЖС експерт

Проф. Д-р Љупчо Меловски
Одговорен ОВЖС експерт за биолошка разновидност и предел

ЕКОЛОШКО ДРУШТВО
„КАЛИНКА“
бр. 03-2/1
09-04 2015 год.
ВАЛАНДОВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ
СКОПЈЕ

Примено:	09.04.2015		
Орг. Едини.	Број:	Прилог:	Вредност:
11	26464		

ДО
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

-Управа за животна средина-

Бул.Гоце Делчев бр.18

Скопје

Вилјана

Владо

*15.4.15
Тас*

МИСЛЕЊЕ

Од Еколошко друштво КАЛИНКА Валандово

Согласно одредбите од Законот за животна средина, Еколошкото друштво „Калинка“ Валандово активно вклучувајќи во расправата по Студијата за оцена на влијание врз животната средина за проектот Рударски комплекс за производство на катоден бакар Казандол во општина Валандово, по одржаната Јавна презентација и Јавна анкета одржана на ден 30.03.2015 година во Валандово веќе даде предлог и забелешки по документот до Министерството за транспорт и врски произнесувајќи се негативно а и до Министерството за животна средина и просторно планирање во однос на Студијата за оцена и влијание врз животната средина искажуваме негативно мислење и не е прифатлива за нас од следните причини:

Пред се далеку од памет и логика е на воздушна линија на 300 метри од с.Казандол, 1000 м до с.Брајковци и до 2500 метри до градот Валандово да се планира проект и истиот да се гради а е со намена Г1 –тешка индустрија со загадување и дали тоа е можно било каде во Европа кон која се стремиме и згора на ова да правиме студии и извештаи со оцена на влијанието на сето тоа на животната средина.

Сметаме дека тоа е недозволиво и премногу одговорно и сериозно од аспект на заштита од загадување на животната средина и здравјето на луѓето.

Според нашите согледувања, сознанија и консултации од Студијата со изградбата на Рударски комплекс за производство на катоден бакар Казандол општина Валандово произлегува дека нема сигурна гаранција дека овој проект нема да допринесе до загадување на животната средина и загрозување на здравјето на луѓето.

Општина Валандово со ЛЕАП, Програмата за ЛЕР а и со Планот за развој на југоисточниот плански регион е окарактеризирана како земјоделски реон чии долгорочни и приоритетни цели се одгледување и производство на квалитетни, брендирани градинарски, лозови и овошни производи, нивна преработка а барани на сите пазари.

Со имплементација на проектот за рударскиот комплекс тоа веќе нема да биде можно и Валандовска котлина со органско земјоделско и еколошко производство може да се збогува и што сето тоа би значело од аспект на загадување на воздухот, почвата, подземните и надземните води не е за коментар.

Јасно е дека со овој проект би имал:

- енормна потрошувачка на вода за лужење и електролиза загадена со сулфати и тешки метали и нејзиното одложување,
- ослободување на огромните количини на SO₂ и SO₃ при електролизата,
- согорување на мазутот од 9 тона со емисија на CO и CO₂ во воздухот,
- одложување на органските растворувачи

Така да сето тоа би допринело до загадување и деградација на животната средина.

Особено е јасно дека најголемото загадување , што е пропуст во документите, е што ќе нема начин на заштита од гасови и прашина при дробењето на рудата.

Факт е дека рудата ќе се дроби со дробилница , која прави страшна прашина и во отсуство на начин на прифаќање на истата , гасовите и прашината се шират на почвата , подземните води и воздухот.

Кога рудник е блиску до населено место мора да има предвидено прифаќање на гасови и прашина.

Разбирливо е дека е при една таква тешка и загадувачка индустрија , можно е имплементацијата односно реализацијата на проектот да има влијание врз квалитетот на амбиентниот воздух (емисија на прашина дробење , согорување итн.) , да има влијание врз квалитетот на површинските и подземните води (самите технолошки процеси ќе резултираат со создавање на технолошки отпадни води, може да има влијание врз почвата (различните видови и количини на технолошки отпадни води и опасен отпад што може да резултира со влијание на почвата) може да резултира со влијание по однос на прашањето на отпад.а присутно е и влијание на бучавата (Минирање , дробење)

Уште повеќе не би сакале да помислиме што би се случило , кога ќе има обилни дождови и надојдување на порои што е чест случај , земјотреси , со оглед дека сме трустно подрачје или настане било каква хаварија , така да не би сакале и да помислиме на несаканите последици.

Значи мора да се земе во предвид дека Валандово е трустно подрачје и можни се тектонски поместувања(земјотреси како што беше пред некој ден)а од друга страна конфигурацијата на теренот и сливното подрачје е такво не да ги однесе и преплави наводните езера (за чија заштитна подлога потребна по пресметките е 1.400.000 м3 глина), басени и брани туку и објектот за преработување.

Па во тој контекст дека во непосредна близина се Анска река и Мичкова река кои се вливаат во реката Вардар неможе да се елиминира прекуграничното влијание односно Р.Грција.

Свесни сме дека со овој проект иднината на една од најеколошките средини во државата ,земјоделието , познатиот наш бренд на еколошко органско земјоделско производство на домашниот и стран пазар е потполно загрозена а Валандовската котлина со сето тоа може да се збогува а за здравјето на луѓето и да не зборуваме бидејќи никој неможе да гарантира и да не убеди дека загадување на животната средина ќе нема.

Па од тука не можеме да сфатиме дека некој ќе превземе и сноси одговорност и ќе се одважи и даде согласност да дојде до имплементација на овој проект.

Со оглед на се погоре наведеното големото незадоволство на еколозите и граѓаните кои се против отварањето на овој рудник нашето мислење по оваа Студијата за оцена на влијание врз животната средина за рударски комплекс за производство на катоден бакар Казандол , општина Валандово е **негативно**.

Со еко поздрав и почит,

ЕД КАЛИНКА Валандово
Ванчо Гошевски

ЕМПИРИА - ЕМС

До САРДИЧ МЦ, Скопје

ул. „Тодор Александров“ бр. 11А
1000 Скопје, Македонија
тел.: + 389 (2) 2066 002

Предмет:

Доставување на одговор на допис – Мислење од ЕД Калинка Валандово во врска со Студијата за оцена на влијанието врз животната средина од спроведување на проектот “Рударски комплекс за производство на катоден бакар “Казандол””, во општината Валандово

Датум: 17 април 2015 година

Почитувани

Во прилог на овој допис, за понатамошно проследување до Министерството за животна средина и просторно планирање, Ви доставуваме одговори на Мислење во однос на Студијата за оцена на влијанието врз животната средина од спроведување на проектот “Рударски комплекс за производство на катоден бакар “Казандол””, доставено од страна на еколошкото друштво “Калинка” (допис од 09.04.2015 година).

Со почит
Константин Сидеровски

Одговор на забелешки во однос на Студијата за оцена на влијанието врз животната средина (во понатамошниот текст – Студија)

Одговор на забелешки

- Забелешка во однос на растојанието на предложениот рударски комплекс до рецепторите во неговото опкружување

Релативните растојанија на предложениот рударски комплекс до рецепторите во неговото опкружување (населените места Казандол, Брајковци и Валандово), наведени од дописот од ЕД Калинка се однесуваат на урбанистичките граници на планскиот опфат на комплексот во однос на урбанистичките граници на планскиот опфат на секое од наведените населени места (Казандол, Брајковци и Валандово).

Во контекст на оцената на влијанието врз животната средина, наведените растојанија немаат материјално значење бидејќи не се однесуваат на потенцијалните извори на влијание, туку се однесуваат на просторно—урбанистичките граници со кои се ограничени урбанистичките целини (рударскиот комплекс *vis a vis* населените места). Меродавно растојание кое овозможува соодветна анализа на ефектите врз едно населено место, особено за најзначајните влијанија – емисии во воздух и емисија на бучава - е растојанието на секоја од планираните активности во рамките на рударскиот комплекс (минирање, ископување и дробење на минерална суровина и производствен процес во преработувачкиот комплекс), како потенцијалне извор на емисија во воздухот, водите и почвата и емисија на бучава, до рецепторите (населените места).

Во Студијата, јасно се идентификувани релативните растојанија од главните активности / извори на влијание во опфатот на рударскиот комплекс до главните урбани зони на секое од населените места во неговото опкружување. Репрезентативна карта со приказ на овие растојанија е дадена во Студијата, секција 6-5 – Оперативна бучава и вибрации, на слика 6-2.

На следната слика е даден приказ на најблиското растојание до секое населено место, т.е. до најблискиот резиденцијален објект. Ове растојанија се значително поголеми во однос на оние наведени во дописот од ЕД Калинка.

- Забелешки во однос на наводна неусогласеност со локалниот акционен план за животната средина (ЛЕАП) од 2009 година и потенцијалното влијание врз земјоделството во проектното подрачје

Тековниот ЛЕАП на општина Валандово (2009-2013) јасно ги идентификува потенцијалите на општината во однос на потенцијална експлоатација на минерални суровини. Меѓудругото, ЛЕАП-от утврдува дека: "Во месноста Казандол во тек се подготовки за експлоатација на минерали со богата содржина на бакар, а во регионот на Беласица над селото Бајрамбос се истражуваат наоѓалишта на минерали богати со племенити елементи."¹⁾ Следствено, во SWOT²⁾ анализата на општината, изложена во ЛЕАП-от, за секторите инфраструктура и локална економија како "сили" и "можности", меѓудругото се наведени "наоѓалишта на рудни богатства", вклучително и "бакар кај Казандол". Ова јасно укажува дека во ЛЕАП-от идната експлоатација на минерална суровина (бакарна руда) во наоѓалиштето Казандол е идентификувана како "можност" и "сила" за иден економски развој на општината, а не како "закана", што укажува дека предложениот рударски комплекс и Студијата за оцена на влијанието врз животната средина се во согласност со ЛЕАП-от на општината и предвидениот иден локален економски развој.

¹⁾ Извор: Локален акционен план за животната средина на општина Валандово (2009 – 2013)

²⁾ SWOT - Strengths (сили), Weaknesses (слабости), Opportunities (можности) и Threats (закани)

Слика – Карта на растојанија од активности во опфатот на рударскиот комплекс до најблиски резиденцијални објекти во населени места

Дополнително, наоѓалиштето на бакарна руда Казандол, како дел од Српско-македонската металогена провинција и перспективен концесиски простор, е идентификувано во планскиот документ за развој на Република Македонија од највисок ред - Просторниот план на РМ (2002-2020), во експертскиот елаборат "Состојба и можности за користење на минералните суровини"³⁾. Просторниот план на РМ претставува стратегија за просторен развој на Републиката, кој дава насоки за намената, користењето, заштитата, организацијата, уредувањето и управувањето со просторот на земјата. Сите просторно-урбанистички и економски развојни и плански документи од понизок ред треба да бидат усогласени со Просторниот план на РМ.

Формата на намената на земјиштето, како и самите планирани активности во опфатот на рударскиот комплекс не зафаќаат, ниту предвидуваат пренамена на, постојно земјоделско земјиште, со што се исклучува директна загуба на таков вид на земјиште во проектното подрачје.

Севкупната техничка проектна документација на активностите и градбите во опфатот на рударскиот комплекс и Студијата за оцена на влијанието врз животната средина се изработени врз основа на принципите и начелата на висок степен на заштита, одржлив развој, претпазливост и превенција, почисто производство и најдобри достапни техники утврдени во македонското и меѓународното законодавството во областа на животната средина. Тоа гарантира дека во услови на превземање на утврдените проектантски решенија и прифатените мерки за избегнување и намалување на влијанијата врз животната средина, истите нема да предизвикаат негативни ефекти врз медиумите на животната средина (воздух, вода и почва) над утврдените стандарди за квалитет. Следствено, севкупната предложена стратегија на инвеститорот САРДИЧ МЦ за контрола и спречување на потенцијалните влијанија и придружниот масивен мониторинг на емисиите и квалитетот на медиумите на животната средина исклучува и индиректни негативни ефекти врз земјоделството како доминантна стопанска гранка во општината Валандово и пошироката околина.

Имајќи го во предвид горенаведеното, може да се заклучи дека активностите предвидени со проектот не поседуваат потенцијал да придонесат кон зголемување на заканите во однос на земјоделството, поврзани со проблемите кои произлегуваат од несоодветниот систем на заштита на животната средина, веќе утврдени во ЛЕАП-от, а кои доминантно се однесуваат на⁴⁾: евидентираното загадување на воздухот (користење на фосилни горива за затоплување), водите и почвата (испуштање на непрочистени отпадни води во природен рецепиент и земјоделско земјиште, и несоодветно постапување со цврст и течен земјоделски и сточарски отпад), субстандардното управување со отпадот и евидентирани диви депонии.

Ефектите од спроведување на проектот во однос на идното вршење на земјоделска дејност во регионот се неутрални и овозможуваат непречено одвивање на земјоделските активности на начин на кој тие тековно се вршат. Според тоа, планираните активности во рударскиот комплекс и тековните форми на користење на земјоделското земјиште во подрачјето се компатибилни, без меѓусебна колизија и значителен потенцијал за директна негативна интеракција.

- Конкретни забелешки во однос на влијанија врз животната средина

Во продолжение е даден одговор на секоја забелешка од овој тип, согласно наодите вклучени и елаборирани во Студијата за оцена на влијанието врз животната средина.

(1) "Енормна потрошувачка на вода ..."

Одговор:

Технолошкиот процес на производство на катоден бакар предвидува целосно затворен циклус на работа на одлагалиштето и преработувачкиот комплекс. Според тоа, водата за техничка намена, која ќе се обезбедува преку бунари за подземна вода ќе рециркулира во технолошкиот процес, а тековно ќе се надополнуваат единствено до најмногу 7% вода поради загубите на

³⁾ Извор: Просторен план на Република Македонија (2002-2020)

⁴⁾ Извор: Локален акционен план за животната средина на општина Валандово (2009 – 2013)

испарувања во вид на водена пара (доминантно во текот на летните месеци). Имајќи во предвид дека за процесот на производство се потребни до 400 m³/h технилошки раствори, очекуваната загуба која треба да биде надополнувана изнесува 28 m³/h (7.8 l/s), што не претставува енормна потрошувачка. Искористените раствори од преработувачкиот комплекс ќе се рециркулираат низ системот на производство. Тие ќе циркулираат низ посебно проектирани цевоводи и соодветно изолирани и непропустливи хидротехнички објекти, со што е исклучена опасноста од истекување во почвата и подзмените води. Во рамките на процесот не постојат активности на испуштање, ниту “одложување” на води, отпадни води, раствори и отпади поврзани со работата на комплексот.

(2) “Ослободување на огромни количини на SO₂ ...”

Одговор:

Процесот на електролиза се одвива во целосно затворен и обезбеден објект, кој ќе биде изграден согласно современи технички стандарди. Самиот процес ќе се одвива во затворени кади, а објектот ќе биде опремен со современи вентилациони системи и високи ефикасна опрема за контрола, согласно барањата на најдобрите достапни техники (НДТ), утврдени во релеватното македонско законодавство и соодветните директиви на ЕУ. Сите испарувања што ќе се ослободуваат од процесот на електролиза ќе се собираат со посебен вентилационен систем кој од секоја када посебно комплетно ќе ги собира сите ослободувања на киселински пари и ќе ги носи во високоефикасен систем за пречистување (мокар скруббер). Дополнително, самиот простор каде што ќе бидат сместени кадите за електролиза ќе биде опремен со посебен систем на вентилација која исто така ќе се контролира во системот за пречистување. Третманот на пречистувања на гасовите од системите на вентилација во мокриот скруббер ќе резултира со отпадна вода која нема да се испушта во рецепиент во животната средина, туку ќе се користи за подготовка на нов раствор за лужење и ќе рециркулира во производствениот процес.

(3) “Согорување на мазут од 9 тони”

Одговор:

Максималната потрошувачка на мазут на котелот изнесува 400 kg/h. Според планот на работа, котелот предвидено е да работи околу 180 денови во текот на годината за да обезбеди услови за одвивање на технолошкиот процес. Предвидено е набавка на комплетна нова опрема за котелот и за процесот на согорување, како и набавка на гориво од лиценцирани добавувачи со квалитет на гориво согласно националните стандарди. Нивото на емисиите во воздухот од котелската постојка ќе биде лимитирано согласно граничните вредности на емисија пропишани во македонското законодавство и соодветно утврдено во интегрираната еколошка дозвола. На тој начин ќе се обезбеди целосна усогласеност на работата на котелот со стандардите за емисии во воздух, согласно националното законодавство за квалитет на амбиентен воздух. Дополнително, Инвеститорот ги разгледува можните опции за користење на алтернативен начин на обезбедување на топлина за потребите на технолошкиот процес, односно енергија од алтернативни, обновливи извори, со што согорувањето на фосилни горива би било заменето во најголема можна мера.

(4) “Одложување на органски растворувачи”

Одговор:

Процесот на производство и севкупната работа на рударскиот комплекс не предвидува “одложување” на органски растворувачи. Напротив, процесот е така дизајниран да употребува растворувачи кои не содржат испарливи органски соединенија, а со цел намалување на влијанијата од овој вид. Според тоа, не постои веројатност од појава на емисија или било кој вид на влијание поврзан со испарливи органски соединенија. Отпадот од пакување на растворувачите ќе се складира во посебно конструиран склад за отпад и истиот ќе се враќа на производителот/добавувачот заради повторна употреба, согласно хиерахијата за управување со отпад утврдена во македонското законодавство и најдобрите достапни техники.

(5) “Отсуство на мерки за контрола на прашина од дробење”

Одговор:

Процесот на подготовка на рудата за лужење не вклучува редовна постапка на дробење, иако таков процес може да биде потребен. Предвидено е минирање на начин што ќе обезбеди добивање на руда во соодветна гранулација за која нема да биде потребно дополнително дробење. Единствено во случаи кога рудата по минирањето ќе има поголеми димензии, ќе се

врши дробење на истата. Дробењето на рудата треба да обезбеди гранулација од околу 100 μm , поради што создавањето на поголеми количини на прашина се избегнува (нема процес на ситно дробење кој е главен извор на прашина). Дополнително, процесот не вклучува мелење на рудата (ситнење во мали гранулации), што е вообичаена постапка за други постапки да добивање на бакар. Всушнот мелењето е доминантен извор на прашина, кој во случајот на предложениот рударски комплекс нема да се појави.

Според тоа, за потребите на проектот, не е потребна фиксна дробилка со голем капацитет. Предвидена е мобилна дробилка со мал капацитет. Единствените места од каде што може да се јави емисија прашина во процесот на дробење е при додавање на руда во дробилката и при излез на дробена руда од истата. Поради тоа, како мерка за контрола на прашината, предвидено е навлажнување на рудата при влезот во дробилката, со што се очекува значително да се намали можноста од појава на прашина.

Мерките за контрола и "прифаќање" на прашината од овие активности се јасно наведени во Студијата и ќе бидат спроведувани во континуитет од страна на Инвеститорот, како гаранција дека влијанијата од овој вид нема да ги надминат македонските и европските стандарди. Мерките вклучуваат:

- Минирањето ќе се врши со примена на НОНЕЛ технологија што докажано резултира со минимално создавање и емисија на прашина.
 - Во процесот на дробење, кога ќе има потреба од истото, влезот на рудата во дробилката ќе се навлажнува за да се намали емисија на прашина.
 - Сите патишта на транспорт редовно ќе се прскаат со вода и специјални хемиски препарати за да се спречи создавање на прашина.
 - По целиот периметар на активноста ќе се воспостави зелен појас, кој претставува ефикасна бариера за ширење на прашина надвор од опфатот на активноста.
- Општи забелешки во однос на веројатни значајни влијанија врз животната средина

Овие забелешки се однесуваат на квалитетот на амбиентниот воздух, квалитетот на површинските и подземните води, почвата, управувањето со отпад, и влијанија од бучава.

Студијата јасно ги идентификува главните видови на веројатни влијанија врз животната средина кои можат да се појават во текот на идното спроведување на активностите во предложениот рударски комплекс. Истата содржи детална и стручна анализа на значајноста на овие влијанија и утврдува пакет на превентивни и оперативни мерки за избегнување и ублажување на влијанијата, со цел да се овозможи одржливо спроведување на проектот на начин прифатлив за животната средина и луѓето, што претставува и основна цел на Студијата.

Според тоа, Студијата содржи техничко-технолошки информации за проектот и квалитативни и квантитативни индикатори за сегашната состојба на животната средина во проектното подрачје, нивото на специфичните влијанија и емисии од технолошките постапки, како и конкретни мерки за избегнување и намалување на влијанијата. Сите специфични влијанија врз животната средина од проектот се точно идентификувани, квалитативно – квантитативно опишани преку соодветни индикатори ((i) географско-просторен опсег, (ii) веројатност на појава, (iii) времетраење, (iv) интензитет и (v) повратност). На тој начин, утврдена е нивната значајност за животната средина и социјалното опкружување и дефинирани се потребните превентивни мерки (проектантско-технолошки решенија) и оперативни мерки (добра градежна и работна пракса), со кои влијанијата во текот на изградбата и работата на рударскиот комплекс ќе се сведат на ниво прифатливо за компонентите на животна средина и здравјето на луѓето. Во тој смисол, Студијата јасно укажува дека со усвоениот пристап базиран на одржливо користење на просторот, земјиштето и ресурсите, а во услови на спроведување на пакетот на проектантски решенија (градежни и технолошки постапки за избегнување на влијанијата) и спроведување на утврдените мерки за намалување на влијанијата, проектот не претставува закана за животната средина и луѓето во проектното подрачје, ниту за тековните дејности на населението и формите на користење на земјиштето во истото.

Врз основа на наодите презентирани во Студијата за оцена на влијанието врз животната средина јасен е заклучокот дека проектот:

- нема да врши далекусежно загадување на воздухот, бидејќи истиот не предвидува согорување, ниту топење на минерална суровина и испуштање на загадувачки материји преку точкаст извор (оџак, испуст, итн.). Емисијата на фугитивна прашина од рударските активности ќе биде локална и контролирана со утврдени мерки за намалување и супресија, кои стандардно се користат за ваков вид на активност со голема ефикасност.
 - нема да врши испуштање на индустриски отпадни води во природен рецепиент (водотек или почва), ниту во канализационен систем, туку ќе врши рециркулирање на истите во затворен циклус на технолошкиот процес на производство.
 - нема да врши испуштање на комунални отпадни води во природен рецепиент (водотек или почва), ниту во канализационен систем, туку ќе врши нивно прочистување и рециркулирање во затворен циклус на технолошкиот процес на производство.
 - нема да врши испуштање на загадувачки материји во околното земјиште и подземните води, бидејќи се предвидени специфични градежни и технолошки мерки за спречување и контрола на евентуалното загадување од секоја активност, градба и технолошка постапка во рударскиот комплекс, базирани на концептот на најдобри достапни техники (НДТ), утврдени со македонското законодавство и законодавството на ЕУ за индустриско загадување⁵⁾.
 - нема да врши трајно отстранување и депонирање на индустриски отпади во опфатот на рударскиот комплекс или во поширокото подрачје. Овие отпади ќе бидат отстранети од подрачјето од страна на овластени постапувачи за понатамошна преработка во лиценцирани инсталации / постројки во земјата или во странство.
 - нема да врши трајно отстранување и депонирање на комунален отпад во опфатот на рударскиот комплекс или во поширокото подрачје. Овој отпад ќе биде отстранет од комплексот од страна на овластен постапувач – јавно комунално претпријатие.
 - нема да врши вознемирување на блиските населени места од емисија на бучава. Емисијата на бучава од рударските активности ќе биде локална и контролирана со утврдени превентивни мерки за минирање (примена на современа НОНЕКС (NONEX) технологија) и оперативни мерки (минирање во строго определен дел од денот, известување на локалното население, итн.).
- Забелешка во однос сезимичноста на проектното подрачје и сеизмичките хазарди во однос на рударскиот комплекс

Поширокото подрачје на рударскиот комплекс е сеизмички активен регион кој припаѓа на Валандовското епицентрално подрачје, во источниот дел на Вардарската сеизмогена зона, во близина на нејзините граници со Струмската сеизмогена зона. Според достапните историски податоци, најсилниот земјотрес во епицентралното подрачје на Валандово е регистриран во 1931 година, со проценета магнитуда од 6.7 степени според Рихтеровата⁶⁾ скала, т.е. со интензитет од 9 до 10 степени според MCS⁷⁾ скалата. Се смета дека овој земјотрес има повратен период на појава од околу 500 години, така што во блиска иднина – во периодот на експлоатација на рударскиот комплекс од 15 години, постои исклучително мала веројатност од појава на толку силен земјотрес. Земјотреси со интензитет од 6 до 7 степени, и од 7 до 8 степени според MCS скалата, би имале повратен период од 100 години, т.е. од 200 години, респективно.

⁵⁾ Директива 96/61/ЕЗ за интегрирано спречување и контрола на загадувањето (ИСКЗ)

⁶⁾ Рихтеровата магнитудна скала (Чарлс Ф. Рихтер, САД, 1935 година) базира на декадниот логаритам на параметрите на земјотресните бранови. Оваа скала со распон до 9 степени се применува за локалните и блиските земјотреси.

⁷⁾ MCS скала е сеизмичка скала која се користи за мерење на интензитетот на земјотресот. Таа ги мери ефектите од земјотресот. Скалата ги квантифицира ефектите на земјотресот на земјината површина, луѓето, објекти на природата, и структури направени од човекот на скала од 1 (неосетно) до 12 (целосно уништување).

Согласно позитивното законодавство за градење во Република Македонија, основните барања за проектирање на градбите се однесуваат меѓудругото на механичка отпорност, стабилност и сеизмичка заштита. Според тоа, сите градби во опфатот на рударскиот комплекс, вклучувајќи ги хидротехничките објекти (брани и езера) и придружната хидротехничка инфраструктура (цевоводни системи) се проектирани според принципите на асеизмичка изградба, а согласно спроведени инженерско-геолошки и геомеханички истражувања, видот на категорија на објекти на која припаѓаат и сеизмичките карактеристики на проектното подрачје. При проектирањето на одлагалиштето и неговата заштитна подлога, хидротехничките објекти – браните и градбите во состав на преработувачкиот комплекс, земени се во предвид евентуални сеизмички товари кои одговараат на зона на сеизмичка активност од 9 до 10 степени според MCS скалата, што имплицира дека истите ќе бидат сеизмички отпорни, без појава на конструктивни оштетувања и рушење и при најсилни очекувани земјотреси.

Овој пристап обезбедува сигурност дека во текот на градежните работи и во текот на употребата на градбите и опремата нема да дојде до нарушување на механичката отпорност, стабилност и сеизмичката заштита на секоја од градбите, а особено дека нема да дојде до:

- рушење на целата или дел од градбата,
- оштетување на носивите делови од градбата, темелната основа или технолошката опрема како резултат на големи деформации на носивата конструкција на градбата, и
- несразмерно големи деформации и оштетувања на градбите поради веројатните земјотресни настани.

Дополнителна гаранција за соодветната сеизмичка заштита на градбите во рамките на рударскиот комплекс претставува обврската на инвеститорот САРДИЧ МЦ да обезбеди супер ревизија на техничката проектна документација и надзор и контрола при градењето и по изградбата, од страна на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија (ИЗИИС) при Универзитетот "Св. Кирил и Методиј", Скопје, во својство на стручна институција од областа на заштита на објекти од сеизмички хазарди.

Во оваа прилика, заради техничко појаснување, би сакале да го изнесеме податокот дека за потребите за изведување на заштитна подлога под одлагалиштето за лужење на минералната бакарна суровина, која ќе обезбеди целосна непропусност и заштита од истекување на технолошки раствор во подземјето (почва и подземни води), ќе биде потребно вкупно количество од околу 300.000 m³ на глина која ќе се аплицира во слој од 50 cm, што е значително помалку од проценката во дописот од ЕД Калинка (1.400.000 m³). Вкупната површина на одлагалиштето во текот на експлоатациониот период ќе достигне до 600.000 m² (60 хектари). Притоа, според динамиката на прогресивно формирање на одлагалиштата ќе биде потребно количество од околу 100.000 m³ на глина на секои 3 до 4 години до конечното оформување на истите. Во однос на заштитата на дното на работните езера, предвидено е да се користи специјална индустриски произведена подлога на база на глина – BENTOTEX B5000, која гарантира целосна непропустливост еквивалентна на коефициент на пропустливост од 10⁻¹¹ m/sec. Вкупната површина на оваа подлога е проектирана на: работно езеро (10.136 m²), работно / хавариско езеро (15.662 m²), рафинатно езеро (1.420 m²), и акумулационо езеро (4.345 m²).

- Забелешка во однос евентуално прекугранично влијание

Според горенаведеното, а имајќи ги во предвид техничко-технолошките превентивни проектантски решенија и планираните оперативни постапки и работни процедури, проектот нема да испушта отпадни води или било каков друг на води во природен рецепиент – почва или водотек. Според тоа, не постои веројатност од загадување на подземните или површинските води, вклучително и на водите на Анска Река или друг водотек во подрачјето. Дополнително, проектот предвидува хидротехнички објекти – брани и технолошки езера со кои се обезбедува целосна заштита од високи води со повратен период од 100 години, што претставува двојно поголем степен на заштита, бидејќи за ваков вид на хидротехнички проекти стандардно е проектирање на појава на 50-годишни високи води.

Следствено на тоа, а имајќи ја во предвид локацијата на предложениот рударски комплекс во однос на соседна Република Грција, не постои веројатност од прекугранично влијание во контекст на загадување на водите на реката Вардар или друг вид на загадување од предложениот рударски комплекс. Ова отсуство на ризик од прекугранично влијание е утврдено и од страна на надлежниот орган – Министерството за животна средина и просторно планирање во текот на постапката на утврдување на потребата од оцена на влијанието врз животната средина и, од таа причина, не е предвидено спроведување на постапка за оцена на прекуграничното влијание врз животната средина преку известување на Република Грција.

М-р Константин Сидеровски
Одговорен ОВЖС експерт

М-р Марјан Михајлов
Одговорен ОВЖС експерт

Билјана Сидеровска
ОВЖС експерт

До

Министерство за животна средина и просторно планирање

Општина Валандово

Консултантска фирма ЕМПИРИА ЕМС, Скопје

Оператор САРДИЧ МЦ, Скопје

Предмет: Забелешки по јавно објавената Студија за оцена на влијание врз животната средина за проектот: Рударски комплекс за производство на катоден бакар – „Казандол“, Општина Валандово

Почитувани дами и господа,

Се обраќам во име на невладината организација ОРТ од Скопје која работи на полето на промоција, едукација и имплементација на одржливиот развој како услов за унапредување на сеопфатното живеење на сите нас во полза на развојот на Македонија. Заштитата на природата и благосостојбата на населението не смеат да трпат на сметка на индустријализација без граници, но исто така економијата не треба да стои во место, така да според нас мора да се наоѓаат добри решенија за секој проблем. Го разгледавме Нацрт извештајот за стратедиска оцена на влијание врз животната средина за проектот: Рударски комплекс за производство на катоден бакар – „Казандол“, Општина Валандово од инвеститорот САРДИЧ МЦ ДООЕЛ експорт импорт – Скопје, изработен од ЕМПИРИА ЕМС ДООЕЛ Скопје. Нацрт извештајот беше достапен за увид на Министерство за животна средина, кое спроведе јавна расправа за истата на 30.3.2015 во Валандово. По повод јавната расправа на која присуствуваа други невладини организации со кои соработуваме, како и отвореноста на документот, во продолжение даваме забелешки.

Наше мислење е дека Стратедиската оцена (Студијата) за оцена на влијание врз животната средина за проектот: Рударски комплекс за производство на катоден бакар – „Казандол“, Општина Валандово не ги дава реално негативните влијание за регионот на Валандово и валандовските села, односно проектот е високо ризичен за опстанокот на селата Казандол, Дедели, Честово, Брајковци и на градот Валандово. СОЖС не дава заклучок дека Државна урбанистичка планска документација за Рударски комплекс за производство на катоден бакар "Казандол" - општина Валандово е сосема спротивна од сите стратедиски документи на Општина Валандово и Република Македонија, што се однесуваат и на економскиот развој и на заштита на животната средина.

Имено самиот извештај прво се осврнува на податоците од SWOT анализата направена во Стратедиската програма за развој на југоисточниот регион 2009 – 2013 (актуелна програма), на страници 24 и целите на истата на стр.29 и се гледа дека овој план за рудник е сосем спротивен од сите предности и слабости, или не е никаде наведен како цел, а што е најлошо Стратедигјата како можност за социјално економска балгосостојба на населението гледа во развојот на примарно земјоделство, рурален туризам и земјоделска индустрија, коишто по сите стандарди се спротивни со рудник на катоден бакар. Ниедна

прекурганична соработка нема да се оствари за развој на туризам, ниту Ипард програма ќе финансира, доколку имате тешка индустрија во раноградинарски ниви за коишто прва стратешка цел е добивање квалитетни, брендираны градинарски, лозовы и овошни производи и преработки бараны на регионалните и глобалны пазары. Површинските рудници секаде најмногу загадуваат со прашина која потоа се лепи на земјоделските култури што нема да му овозможат економска и еколошка исплатливост на земјоделецот. Директно ќе влијае врз намалена побарувачка и квалитет на самите земјоделски производи кои се од егзистенцијален карактер за многу семејства. Сите 6 стратешки цели се спротивставени на ДУПД Казандол. Се бележи дека најважна регионална гранка е земјоделството, кое е загрозуено од пренамената на пасишта и обработлива површина во градежно земјиште, а овој рударски комплекс оди подалеку па пренаменува во индустриски комплекс, што е апсурд. Иако валандовскиот крај пати од бавен технолошки развој, тоа не значи веднаш да се даде дозвола за тешка индустрија, туку целта е во незагадувачки МСП, ИТ итн. Се бележи дека регионот е под висок ризик на загрозување на биодиверзитетот, загрозување на инфраструктурните објекти, со градбата на рудник од 230 ха. Валандовскиот регион изобилува со видовы на Благун, Платан, Кострика, како растителны видовы евидентираны во загрозуены видовы. Влекачи, водоземцы ќе угинат поради неможност за миграција, а птицы што гнездат и цицачы ќе мигрираат.

ДУПД Казандол е **спротивен** на Национален акционен план за животна средина (НЕАП) на РМ во напорите за подобрување на состојбата со почвата во насока на нејзино одржливо користење преку намалување на ерозијата, контаминацијата и другите видовы на деградација на почвите, со тоа што постои можност рудникот со ископ на руда и црпење на вода од бунары, на површина со нивелација до 100 метры н.м. односно низбрдо, да предизвика ерозија на земјиштето. Регионот е сеизмички нестабилен и подлежен на ерозија. Сите цели на НЕАП од страница 28 се за заштита на воздухот, напредок на земјоделие и подобро здравје на луѓето. Ниедна цел на НЕАП не дава сигнал за развој на тешка рударска индустрија во регионот на Валандово.

Просторен план на РМ планира рационална алокација на индустријата преку ефектуирање на постојните и изградба на новы преработувачкы производствены капацитеты, но **не преферира** рударство и тешка индустрија, туку земјоделство.

ДУПД Казандол е стриктно **спротивен** на Индустриска политика на Република Македонија 2009 -2020, опишана на страница 28, каде ниедна од наведените цели не се поврзаны со градење рудник и преработка на катоден бакар. Впрочем сите промовираны развојны цели на сличны програмы се за лесна незагадувачка индустрија, развој на мали и средны претпријатија, извозны решенија, што нй дава за право да сме изненадени зошто воопшто се предлага овој стратешки план, или зошто овој Нацрт СОЖС дава позитивно мислење за него.

Во однос на Стратегија за регионален развој на Р.Македонија 2009 – 2019 има за цел зачувување и развивање на посебниот идентитет на планските регионы, како и нивна афирмација и развој со подигнување на квалитетот на животот на сите граѓаны. Освен ако инвеститорот целосно не го урбанизира село Казандол со новы градбы и не ги вработи сите од загрозуените села Казандол, Дедели, Честово, Брајковцы, **не гледаме како** ќе се подобри квалитетот на живот на населението.

Оперативна програма за регионален развој 2007 – 2009 со цел поддршка на регионалниот развој, преку обезбедување услови во животната средина неопходны за подобрување на квалитетот на животот и економски развој, преку усогласување со

соодветното законодавство, **не е во прилог** на СОЖС на рудникот Казандол. Исто многу важно да се напомене дека кромидот и зелката се едни од најголемите апсорбенси на тешки метали и отрови, а тие се градинарски производи на земјоделците во регионот.

Во однос на градбата, не е дефинирано каде ќе биде депонијата за јаловина, туку се наведува дека ќе биде дефинирана посебна локација во рамките на опафот на која ќе се формира надворешно одлагалиште, што нас не загрижува колку ќе биде блиску до населено место и чиста природа. Како што нема изградена стандардна депонија, ќе имаме висок **ризик и контрадикторност** по целите на Национална стратегија за управување со отпад (2008-2020). Подобро би било да се изработи план за депонија на индустриски, технолошки, градежен и опасен, медицински отпад, согласно Национален план за управување со отпад (2009-2015) на Република Македонија, па потоа да се разгледа градење на рудникот на бакар, со пропишани стандарди каде ќе оди градежниот шут од градењето на инсталацијата, а каде јаловината при експлоатација.

Национална стратегија за инвестиции во животната средина се стреми кон создавање мерки за санирање на индустриските жаришта, за **спротивно** на тоа овој СОЖС дозволува градење на ново. Постапката за стратегиска оценка на животната средина треба да обезбеди високо ниво на спроведување на насоките од релевантни стратешки и плански документи и интегрирање на целите на животната средина во подготовката и усвојувањето на стратегии, планови и програми (плански документи), а во насока на промовирање на одржливиот развој. Според наше мислење дадениот Нацрт извештај не ги дава овие потреби, а ја фаворизира високозагадувачката индустрија со иреверзибилни последици по животот на населението и состојбата на природата.

Најоглема еколошка катастрофа со овој план за руднички комплекс се постигнува поради **спротивставување** на оваа инвестиција на целите и приоритетите на ЛЕАП-Локален еколошки акционен план на општина Валандово како најбитен локален документ за унапредување на животот на граѓаните кои директно ги чувствуваат предностите и последиците од сопствените постапки. Од резимето на состојбите и проблемите во тематската област природа се бележи уништување на шумските површини од пожари и неконтролирана сеча на дрва. ЛЕАП смета дека населението има ниска свест за значењето на шумите, што се потврдува со дозволата на СОЖС за нова сеча на 300 хектари шума. Деградирани, ниски, стари или не, дрвата го чистат воздухот и заштитуваат од ерозија. Од немање податоци за видот и бројноста на животинскиот и растителен свет постои несоодветна заштита на ретките видови на растенија –ендемители, што се потврдува со овој извештај. Од резимето на состојбите во тематската област вода, Валандово има недоволно количество на вода за водоснабдување и наводнување, хемиски и биолошки неисправна вода за пиење (појава на арсен) и недоизграден водовод и канализации во 12 населени места. Некои од селските водоводни мрежи се снабдуваат од бунари. Поради големиот број на сушни периоди, валандовското сливно подрачје е сиромашно со водни ресурси. Дали со бунарите за технолошка вода на рудникот ќе се доисцрпи изворот на вода во овој крај и колку тоа ќе го уништи квалитетот на животот на граѓаните, за кој често пишува овој нацрт извештај? Рудникот може да биде поволен за населението само доколку ги повлече сите води и ги прочистува од арсен и ги пушта во водоводот како исправна вода за пиење, што неверуваме дека е воопшто план на инвеститорот. Зата сметаме дека без вода за пиење селата уште повеќе ќе се опустошат. Без сегашни мерни станици за контрола на загадувањето, во иднина нема да знаеме колкава е промената на аерозагадувањето од рудникот, но ако не се постават мерните станици околку рудникот и во секое село, нема

ни во иднина населението да биде свесно за белодробните и другите видови болести добиени поради загадувањето од тешката индустрија. Од таа причина веруваме дека квалитетот на животот драстично ќе се намали на сите во општина Валандово. Самиот планиран простор, дефиниран за изработка на Државната урбанистичка планска документација за Рударски комплекс за производство на катоден бакар-"Казандол", општина Валандово, се наоѓа јужно од градот Валандово, на оддалеченост од само 3,5 километри и на растојание од само 1,0 км од село Казандол, со опфатена површина од дури 283,461 ха, можеби неколкукратно поголема од површината на сите засегнати села во околината. Близината од 1 до 3 километри е толку мала што може пеш неколку пати да се помине дури и рекреативно, дури и визуелно да се гледа од средина на селото до средина на рудникот. Ако градежништвото прави бучава, тогаш и градењето на рудникот исто така, а неговото работење со секојдневно минирање, копање и обработка и тешки камиони за превоз ќе ја зголемат бучавата за жителите на околните 4 села, ќе се вознемират птиците, домашните животни и малите шумско-ливадски животни. На таа близина постои висок ризик да се чувствува потрес на земјиштето и куќите лесно да напукнат. Поради отвореноста на копот секој ден може да се случи да летне камен од рудникот до дворот на некој од селаните и да направи, штета или повреда. Имаме видено камења од отворениот рудник на мермер во ниви на 10 километри далечина, а видовме напукнати ѕидови на црква од рудник на 2 км, или пак многу прашина на 3 километри од ископот на песок. Која е разликата на загадувањето на овој руднички комплекс од другите, за да е посоодветен еколошки? Покрај загадувањето селаните ќе доживеат висок стрес, лоши услови за живот и многу голем притисок да се отселат од местото на живеење, што ќе биде спротивен ефект од посакуваниот развој со социјална благосостојба на Валандово.

Да ги занемариме сите еколошки стратегии на државно ниво и да ги следиме само економските развојни стратегии, повторно ДУПД Казандол влегува во **конфликт** со сите стратешки цели (дури 15 наведени на страница 32) на Програма за локален економски развој на општина Валандово, како најбитен локален документ во кој самите граѓани дефинирале што сакаат за нивна подобра иднина. Во ниту една конкретна и стратешка цел не се спомнува потреба од рудник и преработка на бакар. Се спомнува преработувачка индустрија во контекст на земјоделство. Се бара користење на обновливи извори на енергија. Економијата ќе се подобри ако се воведат целта за зголемување на достапноста на исправна вода до корисниците преку внимателно искористување на хидропотенцијалот, со нејзина акумулација и заштеда, и друго што не е во полза на рудникот. Истото важи и за Потстратегија за рурален економски развој на општина Валандово (2009-2013).

Во Нацрт извештајот не е наведено дали е водена јавна анкета додека е изработувана СОЖС за добивање на пошироко мислење за потреба од рударски комплекс во регионот на Валандово, како услов за економски развој. Јавноста може да се запознае повеќе со стратешките планови на Општината, инвеститорот и Министерството. Анкетата можеби би дала повеќе идеи за незагадувачка индустрија чиј резултат би бил на крај со поголема економска моќ на регионот. Овој комплекс не го дава тој развој, кој очигледно сите го посакуваат.

СОЖС пристрасно ги набројува негативните последици од сценарио-непреземање на инвестиција, во сумирањето на состојбите на страница 50, особено укажувајќи за намалување на интересот за идни инвеститори и помали економски и финансиски

придобивки од вработувања, набавка на опрема за потребите при имплементацијата на планираната активност. Овие активности не се директно поврзани со рудникот, зашто тој не гарантира набавки од добавувачи од Валандово и валандовските села, ниту нивно вработување, ниту пак рудник ќе привлече инвеститори од други бранши во регионот. Секоја друга инвестиција ја има истата шанса за ваков просперитет. Исто така не се наведени позитивните исходи од ова сценарио, како на пример развој на други стопански гранки, конзервирање на природата и традиционалниот живот, заштеда на каптажи на вода во потенцијал долгорочен за населението, задржување на живиот свет на своите живеалишта, осуство на прашина, ПМ10, бучава, згура итн. СОЖС не дава алтернативи.

Во описот на цели на заштита, во глава 6, СОЖС предлага подобрување на квалитетот на живот на луѓето врз основа на високо квалитетни стамбени, работни и рекреативни средини за одржлив туризам, добиени во сценарио на спроведување на ДУПД Казандол. Наше стравување е дека ова е многу паушално претставено, од причина што немаме гаранција дека рудникот ќе финансира изградби на овие објекти за локалното население, а одржлив туризам е тешко да се спроведе во околина на отворен ископ со тешка индустрија. Околината е земјоделско, планинска, шумска со пасишта, нема инфраструктура освен пат и селски населби од кои едно село испустено. За подобрување треба да има нови патишта, осветлување, културни-урбани објекти, урбана опрема, нови фасади на куќите, чешми, паркинзи, излетнички места итн. Дали рудникот освен неговата фабрика, ископот, магацините и оградениот простор ќе гради вакви објекти за граѓаните? Како СОЖС смета дека рудник кој по терија сече шума, ископува дупка во територија значи добра инфраструктура или пак пејсаж? Од социјален аспект овој зафат не е поволен за населението, но во точка 8 тоа се оценува спротивно. Наведените мерки за инсталацијата да придонесе за создавање обновлива енергија, повторна употреба на кафеава почва и избегнување на крајбрежна ерозија, во СОЖС според наше мислење се контрадикторни со самиот карактер на инсталацијата и треба да се ревидира.

Во глава 7 на СОЖС не е прикажана негативна последица по здравјето на населението и домашните животни и не е наведено дали е консултиран Национален акционен план за здравство на РМ. Во делот на социјална благосостојба многу малку се дискутира квалитет на живеење, а постојано се повторува вработување во секоја варијанта на анализи и се повторуваат исти работи во секое подзглавие, за да се даде погрешна слика на многу позитивни исходи од дадениот план. Загадувањето на воздухот е кумулативно со тенденција да остане, што е иреверзибилен процес, за разлика од тврдењето на СОЖС. Исто така, иако посочува природни видови забележани во македонски и европски евиденции, го смета местото за рударски крај без природно наследство, што е апсурд, зашто местото е сеуште недопрена природа.

Во мерките за намалување на влијанието во точка 8 не се задолжува инвеститорот да ревитализира флора и фауна и помогне во нивно растење за сметка на уништената површина, не се бара компензација на стресот на населението, итн. Во мерката за заштита од хаварији, ние од ОРТ би предложили воведување на алармен систем за најавување на поголеми интервенции во минирање како би се засолнило населението и добитокот, или алармен систем за појава на поголема концентарација на загадувачки материји во воздухот и водата за да се заштитат и вработените и населението. Би предложили поголеми мерки од шпионажа и разузнавачки дејности, со оглед на стратешката местоположба на инсталацијата до граничен појас. Во мерки за заштита ОРТ би предложил

периодични систематски прегледи на населението за мерење на загрозеност на здравјето и преземање навремени мерки за лечење.

Во заклучното резиме СОЖС не наведува список на негативни последици, што не е во ред, зашто при анализи треба да се има и позитивно и негативно и да се направи балансирање каде претежнува студијата. Исто така дава позитивен став дека не е во конфликт со планови од повисоко ниво, за што не се согласуваме, од пишаното погоре.

Општина Валандово нема ниту еден индустриски загадувач кој емитува штетни материи во воздухот. Исто така производство на ран зеленчук, е еден од најзначајните потенцијали на земјоделство во валандовскиот регион и поекономски исплатливо е изградба на откупни центри за извоз во странство. Валандовски крај е еден од најтоплите региони во Македонија каде раните зеленчуци доспеваат еден месец порано до другите делови на земјата и од соседните земји. Штета е да се уништи со загадување со тешки метали и да ја изгубиме и оваа предност на нашето стопанство во светската економија. Наше мислење е дека не треба да се вложува во овој комплекс туку да се инвестира во сосем други стратешки подобни извори на финансии за валандовскиот крај.

Со почит,

Биљана Стевановска
Магистер по еколошка безбедност
Директор на ОРТ

Скопје, 17.04.2015 г

ЕМПИРИА - ЕМС

До Министерство за животна средина и просторно планирање, Скопје

Предмет:

Доставување на одговор на допис од ОРТ (Обука за одржлив развој): "Забелешки по јавно објавената Студија за оцена на влијание врз животната средина за проектот: "Рударски комплекс за производство на катоден бакар - "Казандол", Општина Валандово"

Датум: 22 април 2015 година

Почитувани

Во прилог на овој допис, Ви доставуваме одговор на допис од организацијата ОРТ (Обука за одржлив развој): "Забелешки по јавно објавената Студија за оцена на влијание врз животната средина за проектот: "Рударски комплекс за производство на катоден бакар - "Казандол", Општина Валандово" (допис од 17.04.2015 година).

Со почит
Константин Сидеровски

Одговор на забелешки доставени од ОРТ (Обука за одржлив развој)

Според доставувачот ОРТ, забелешките се однесуваат на Студијата за оцена на влијание врз животната средина за предложениот рударски комплекс Казандол (во понатамошниот текст – Студијата). Всушност, по својата содржина и обем, забелешките се однесуваат на Извештајот за стратегиска оцена на животната средина (во понатамошниот текст – Извештајот) во однос на просторно-урбанистичката документација на предложениот рударски комплекс Казандол – државна урбанистичка планска документација (ДУПД) и, како такви, претставуваат обид за анализа на усогласеноста на предложениот ДУПД со релевантни програмски, плански и стратешки документи за подрачјето каде се планира спроведување на предметната ДУПД.

Двата главни документи за заштита на животната средина на предложениот проект – Извештајот за стратегиска оцена на животната средина (СОЖС) и Студијата за оцена на влијанието врз животната средина (ОВЖС), презентирани на јавната расправа одржана во општина Валандово на 30 март 2015 година - се комплементарни и меѓусебно поврзани инструменти за просторно планирање и техничко проектирање на проектот, но обработуваат различни аспекти на проектот:

- Извештајот за стратегиска оцена е документ што се однесува на постапка за оценување на планската документација за урбанизација на просторот каде што е предвиден идниот рударски комплекс, т.е. ги вклучува просторно-урбанистичките аспекти на предложените нови форми на користење и намена на земјиштето и градбите во опфатот на планскиот опфат.
- Студијата (за оцена на влијанието врз животната средина) е документ што се однесува на постапката за оцена на влијанието каде предмет на оценување се градежните и техничко – технолошките аспекти на ниво на проект за изградба на рударскиот комплекс.

Документите кои се предмет на забелешките доставени од ОРТ (ДУПД и Извештај за СОЖС) се наменети да ги утврдат формите на уредување и користење на просторот и намената на земјиштето во рамки на планскиот опфат определен со градежна парцела, и немаат за цел да извршат оцена на очекуваните специфични влијанија од предложениот проект во контекст на нивната значајност во однос на рецепторите на истите – луѓето, природата и компонентите на животната средина. Од таа причина, овие документи не содржат техничко-технолошки информации за проектот или квалитативни и квантитативни индикатори за сегашната состојба на животната средина во проектното подрачје, нивото на специфичните влијанија и емисии од технолошките постапки, ниту конкретни мерки за избегнување и намалување на влијанијата. Овој вид на информации се презентирани во Студијата за оцена на влијанието врз животната средина, каде сите специфични влијанија врз животната средина од проектот се точно идентификувани, квалитативно – квантитативно утврдени со опис преку соодветни индикатори ((i) географско-просторен опсег, (ii) веројатност на појава, (iii) времетраење, (iv) интензитет и (v) повратност), со цел да се утврди нивната значајност за животната средина и социјалното опкружување и да се дефинираат потребните превентивни мерки (проектантско-технолошки решенија) и оперативни мерки (добра градежна и работна пракса), со кои влијанијата во текот на изградбата и работата на рударскиот комплекс ќе се сведат на ниво прифатливо за компонентите на животна средина и здравјето на луѓето. Во тој смисол, спроведените постапки за стратегиска оцена во однос на планскиот документ (ДУПД) и оцена на влијанието врз животната средина од предложениот проект (Студија за ОВЖС) јасно укажуваат дека со усвоениот пристап на просторно-урбанистичко планирање базиран на одржливо користење на просторот, земјиштето и ресурсите, а во услови на спроведување на пакетот на проектантски решенија (градежни и технолошки постапки за избегнување на влијанијата) и спроведување на утврдените мерки за намалување на влијанијата, утврдени во Студијата за ОВЖС, проектот не претставува закана за животната средина и луѓето во проектното подрачје, ниту за тековните дејности на населението и формите на користење на земјиштето во истото.

Согласно заложбите на инвеститорот САРДИЧ МЦ за објективно и транспарентно спроведување на проектот, во прилог доставуваме одговори на доставените забелешки со цел појаснување на сите аспекти.

Одговор на забелешки

- Забелешки во однос на “Просторен план на РМ (2002-2020)”

Имајќи во предвид дека овој документ е од највисок ред на национални документи за планирање на просторот, на почеток би сакале недвосмилено да укажеме на фактот дека наоѓалиштето на бакарна руда Казандол, како дел од Српско-македонската металогена провинција и перспективен концесиски простор, е идентификувано во Просторниот план на РМ (2002-2020), во експертскиот елаборат “Состојба и можности за користење на минералните сировини”¹⁾. Со тоа се поставени насоките за иден можен развој на локацијата и подрачјето околу неа, што значи дека во тој контекст, Просторниот план на РМ имплицира експлоатација на минерална сировина со цел производство на бакар, спротивно од забелешката дека Планот “не преферира рударство ...”, дадена од страна на ОПТ.

Укажуваме дека Просторниот план на РМ претставува стратегија за просторен развој на Републиката, кој дава насоки за намената, користењето, заштитата, организацијата, уредувањето и управувањето со просторот на земјата. Сите просторно-урбанистички, економски развојни и стратeгиски и плански документи од понизок ред, треба да бидат усогласени со Просторниот план на РМ, вклучувајќи ги и оние кои се анализирани во дописот со забелешки од страна на ОПТ.

- Забелешки во однос на “Стратешката програма за развој на југоисточен регион”

Програмата за развој на југоисточниот плански регион, 2009 – 2013, што е анализирана во Извештајот за СОЖС, ги поставува насоките за одржлив економски развој на регионот, кои меѓудругото почиваат на SWOT²⁾ анализа.

Не е јасно врз основа на кои аргументи доставувачот на забелешките оценил дека предложениот рударски комплекс е спротивен на заложбите на оваа програма. Ниедна стратeгиска цел на Програмата не исклучува развој на ваков тип индустрии, под услов да бидат планирани и спроведувани согласно утврдени технички стандарди, вклучително и стандарди за заштита на животната средина. Напротив, стратeгиска цел број 6 во Програмата повикува да се промовира регионот и да се привлечат директни инвестиции за одржлив развој – технологијата на добивање на катоден бакар во светската литература се смета како зелена и одржлива технологија во рударската и металуршката дејност. Дополнително, Програмата во ниеден дел не ги исклучува рударските активности како индустриски активности и потенцијални инвестиции во регионот ниту пак ги идентификува овие активности како некомплементарни или спротивни за развојот на земјоделството, во услови на соодветно проектирање и користење на современи технологии и техники.

Намената и целите на една стратешка програма не е да ги утврди или a-priori исклучи конкретните проекти на техничко ниво каков што е предложениот рударски комплекс, особено ако се има во предвид дека истиот не е единственото потенцијално рудно наоѓалиште во конкретниот плански регион, идентификувано во Просторниот План на РМ (2002-2020) и во сите релевантни секторски стратегии, планови и програми на национално, регионално и локално ниво. Евентуално a-priori исклучување на еден предлог проект базира на претходно утврдени рестрикции на користење на засегнатиот простор и земјиште поради конкретни причини или вредности (што не е случај со просторот и опфатот на предложениот рударски комплекс). Напротив, врз спроведена хиерархија на менаџмент која базира на долгогодишен процес на истражување, планирање, проектирање и управување со ваков вид на проекти, во која е вклучен мултидисциплинарен експертски тим кој ги идентификува сите позитивни и негативни страни на проектот, предлогот за воспоставување на рударскиот комплекс Казандол е оценет како технички изводлив, економско-финансиски исплатлив и прифатлив за целите на заштита на животната средина и концептот на одржлив развој.

¹⁾ Извор: Просторен план на Република Македонија (2002-2020)

²⁾ SWOT - Strengths (сили), Weaknessess (слабости), Opportunities (можности) и Threats (закани)

Пренамената на пасишта и обработлива површина во градежно земјиште е идентификувана како проблем, но реализацијата на рударскиот комплекс нема да зафати земјоделски земјишта ниту квалитетни пасишта. Формата на намената на земјиштето, како и самите планирани активности во опфатот на рударскиот комплекс не зафаќаат, ниту предвидуваат пренамена на, постојно земјоделско земјиште, со што се исклучува директна загуба на таков вид на земјиште во проектното подрачје. Напротив, при анализата на алтернативни локации во рамките на концесиското поле водено е сметка квалитетните пасишта да бидат изоставени од локацијата на проектот.

Во однос на констатациите за “изобилството со видови на благун...”, “видови евидентирани загрозени видови...” и “неможност за миграција...” и воопшто во однос на влијанието на проектот врз биолошката разновидност, го упатуваме доставувачот на забелешките да ја консултира Студијата за оцена на влијанието врз животната средина од рударскиот комплекс достапна на интернет страната на надлежниот орган - МЖСПП (www.moerr.gov.mk), во која е дадена детална стручна оцена за природните вредности и влијанието врз биолошката разновидност и природата, која вклучува комплетна квалитативна и квантитативна анализа во однос на оваа тематска област.

- Забелешки во однос на “Национален акционен план за животна средина (НЕАП)”

Предметниот ДУПД за планскиот опфат на предложениот рударски комплекс не е спротивен со НЕАП-от по ниеден од основите кои се наведени во забелешките.

Во техничко-технолошки смисол, предложениот проект ќе се спроведе во затворен и изолиран систем што не вклучува емисии и контаминација на почва и подземни води, ниту ќе придонесе кон интензивирање на појавата на ерозија или било кој друг на геолошки hazard. Напротив, проектот вклучува посебни мерки за контрола на ерозијата анализирани и наведени во Студијата за ОВЖС (www.moerr.gov.mk). Меѓудругото, во стратегијата за ублажување на влијанијата од проектот предвидени се група на превентивни технички – рударски и градежни мерки за управување со ризиците од ерозија, вклучително - изградба на акумулационо езеро за собирање на површински наноси и води, регулирање на коритото на суводолицата во опфатот на проектот, изградба на ободни канали по периметарот на градбите и предвидениот рударски коп, итн). Овие мерки се стандардни техничко-градежни мерки кои се применуваат во голем број на активности од овој и сличен вид и кои имаат докажана ефикасна намена.

По однос на прашањето за сеизмичка стабилност, поширокото подрачје на рударскиот комплекс е сеизмички активен регион кој припаѓа на Валандовското епицентрално подрачје, во источниот дел на Вардарската сеизмогена зона, во близина на нејзините граници со Струмската сеизмогена зона. Според достапните историски податоци, најсилниот земјотрес во епицентралното подрачје на Валандово е регистриран во 1931 година, со проценета магнитуда од 6.7 степени според Рихтеровата⁶⁾ скала, т.е. со интензитет од 9 до 10 степени според MCS⁷⁾ скалата. Се смета дека овој земјотрес има повратен период на појава од околу 500 години, така што во блиска иднина – во периодот на експлоатација на рударскиот комплекс од 15 години, постои исклучително мала веројатност од појава на толку силен земјотрес. Земјотреси со интензитет од 6 до 7 степени, и од 7 до 8 степени според MCS скалата, би имале повратен период од 100 години, т.е. од 200 години, респективно. Согласно позитивното законодавство за градење во Република Македонија, основните барања за проектирање на градбите се однесуваат меѓудругото на механичка отпорност, стабилност и сеизмичка заштита. Според тоа, сите градби во опфатот на рударскиот комплекс, вклучувајќи ги хидротехничките објекти (брани и езера) и придружната хидротехничка инфраструктура (цевоводни системи) се проектирани според принципите на асеизмичка изградба, а согласно спроведени инженерско-геолошки и геомеханички истражувања, видот на категорија на објекти на која припаѓаат и сеизмичките карактеристики на проектното подрачје. При проектирањето на одлагалиштето и неговата заштитна подлога, хидротехничките објекти – браните и градбите во состав на преработувачкиот комплекс, земени се во предвид евентуални сеизмички товари кои одговараат на зона на сеизмичка активност од 9 до 10 степени според MCS скалата, што имплицира дека истите ќе бидат сеизмички отпорни, без појава на конструктивни оштетувања и рушење и при најсилни очекувани земјотреси. Овој пристап обезбедува сигурност дека во текот

на градежните работи и во текот на употребата на градбите и опремата нема да дојде до нарушување на механичката отпорност, стабилност и сеизмичката заштита на секоја од градбите, а особено дека нема да дојде до:

- рушење на целата или дел од градбата,
- оштетување на носивите делови од градбата, темелната основа или технолошката опрема како резултат на големи деформации на носивата конструкција на градбата, и
- несразмерно големи деформации и оштетувања на градбите поради веројатните земјотресни настани.

Дополнителна гаранција за соодветната сеизмичка заштита на градбите во рамките на рударскиот комплекс претставува обврската на инвеститорот САРДИЧ МЦ да обезбеди супер ревизија на техничката проектна документација и надзор и контрола при градењето и по изградбата, од страна на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија (ИЗИИС) при Универзитетот "Св. Кирил и Методиј", Скопје, во својство на стручна институција од областа на заштита на објекти од сеизмички хазарди.

Инаку, како резиме на оваа забелешка, би потенцирале дека Националниот акционен план за животна средина е документот кој обезбедува упатства и насоки на национално ниво, во областа на заштита и унапредување на животната средина и го претставува пристапот и одговорот на Владата кон евидентираниите проблеми во животната средина. Целта на Планот не е да дава "сигнал" за развој на одредени видови индустрии на национално, регионално или локално ниво. За таква намена се изработуваат други соодветни секторски стратегии, планови и програми.

- Забелешки во однос на "Индустриска политика на РМ"

Предметниот ДУПД е во согласност со целите и насоките дадени во Индустриската политика на РМ (2009-2020). Основна цел на овој документот е зголемување на конкурентноста на домашната индустрија, базирана на знаење, иновации и истражувања кои водат кон раст и развој, создавање стимулативна деловна и инвестициона клима и поддршка на претпријатијата за подобрување на нивните конкурентни способности со стекнување на знаења, нови технологии и пазари.

Како и другите стратешки и плански документи, Индустриската политика на РМ не дава насоки, ниту утврдува конкретни индустриски проекти, каков што е и проектот за предложениот рударски комплекс. Што се однесува до целите наведени во Извештајот за СОЖС, предметниот ДУПД е недвосмислено во насока со следните стратешки цели на Индустриската политика на РМ:

- Меѓународна соработка и поттикнување СДИ преку подобрување и поттикнување на меѓународната соработка на клучните учесници во економскиот развој, зајакнување на професионалната мрежа за соработка меѓу деловните партнери, размена на знаење и искуства, учење и развој на менаџмент, маркетинг и други деловни способности (имплементација на методи за зголемување на продуктивност и ефикасност), привлекување на квалификувани кадри за создавање и промоција на иновативни бизниси и привлекување на странски инвестиции. На овој начин Република Македонија ќе го зголеми капацитетот на домашните фирми за апсорпција на нови знаења и искуства.
- Применети истражувања, развој и иновации со зголемени инвестиции во истражувањата и развојот од страна на јавниот и приватниот сектор, поттикнување и соработка помеѓу индустријата, научните, истражувачките и владините институции, развивање на технолошка инфраструктура и технолошко индустриски развојни зони, создавање нови производи и услуги, зголемување на примената на нови технологии, вработување на истражувачи со повисоко образование и заштита на правата на интелектуалната и индустриската сопственост.

Дополнително, јасно е дека предложениот рударски комплекс поседува силен потенцијал за поддршка на една од промовираните развојни цели во Индустриската политика на РМ, неведена и во забелешките од страна на ОПТ – "извозни решенија".

- Забелешки во однос на “Стратегија за регионален развој на РМ 2009-2019” и “Оперативна програма за регионален развој на РМ 2007-2009”

Целите на предметниот ДУПД се усогласени со целите на Стратегијата за регионален развој на РМ во делот на:

- Рамномерен и одржлив развој на целата територија на Република Македонија, заснован врз моделот на полицентричен развој.
- Намалување на диспаратите меѓу и во рамките на планските региони и подигнување на квалитетот на животот на сите граѓани.
- Зголемување на конкурентноста на планските региони преку јакнење човечкиот капитал и економските особености на планските региони.

Усогласеноста се должи на непобитниот факт дека проектот во наредниот период ќе придонесе кон исполнување на горенаведените цели со реализација на инвестиција вредна 25 милиони евра (во првиот период) инвестирани во регионот и општината Валандово и околу 250 нови вработувања, доминантно локално население. Имплементацијата на проектот дополнително ќе донесе буџетски приливи во општината Вландово, позитивни импликации на домашниот пазар директно засегнат со природата на активноста што ќе се изведува на локацијата, можност за нови инвестиции, овозможување на работа за други локални фирми во текот на градежната и оперативната фаза на проектот, подобрување на вкупната инфраструктура во околината преку градежни проекти на општината овозможени со приходите од проектот, поттикнување на развојот на општината, позитивен сигнал за идни потенцијални инвеститори, долгорочно подобрување на нивото на животен стандард и квалитет на живот, итн.

Во однос на специфичните забелешки во врска со влијанијата и мерките за нивно намалување поврзани со (i) визуелни влијанија, (ii) очекуваните нивоа на градежна и оперативна бучава и ефектот врз населението и фауната, (iii) ризикот дека “секој ден може да летне камен од рудникот до дворот на некој од селаните ...”, од појава на “напукнати сидови”; итн, го упатуваме доставувачот на забелешките да ја консултира Студијата за оцена на влијанието врз животната средина од рударскиот комплекс достапна на интернет страната на надлежниот орган - МЖСПП (www.moerrp.gov.mk), во која е дадена детална стручна оцена за видовите и карактеристиките на влијанијата, од аспект на нивниот географски опфат, веројатност на појава, времетраење, магнитуда / интензитет и реверзибилност.

- Забелешки во однос на “Национална стратегија за управување со отпад 2008-2020” и “Национален план за управување со отпад 2009-2015”

Одлагалиштето за отпад од минерална сировина е лоцирано во опфатот на локацијата на рударскиот комплекс. Технички детали од овој тип се дадени во Студијата за ОВЖС. Ова одлагалиште е проектирано и ќе биде изведено согласно План за управување со минерални сировини, изработен согласно барањата вградени во македонскиот Закон за минерални сировини. За појаснување – отпадот што настанува при истражување, експлоатација, преработка и складирање на минералните сировини не е предмет на регулирање во македонскиот Закон за управување со отпад. Во тој контекст, постојната национална стратегиска и планска документација за управување со отпад, чија изработка е обврска од споменатиот закон, директно не утврдува идни стратегиски насоки за управување со овие видови отпади. Во секој случај, аспектите на влијание врз животната средина од овој вид на отпад се обработени во Студијата за ОВЖС.

Се согласуваме дека на Р.Македонија и се потребни современи инсталации за управување со отпади (вклучително на опасни отпадни, медицински отпад, итн.), но тоа е обврска на надлежните власти и органи во земјата. Тековното отсуство на ваков вид на инсталации не смее да имплицира потреба од чекање или status quo состојба во однос на започнување на различните развојни и индустриски иницијативи од типот на предложениот рударски комплекс,

особено кога постојат алтернативни решенија или можност за извоз на опасни отпади согласно македонската регулатива³⁾ и меѓународните стандарди и регулативи⁴⁾.

Во однос на специфичните аспекти на системот за управување со отпад во предложениот рударски комплекс, го упатуваме доставувачот на забелешките да ја консултира Студијата за оцена на влијанието врз животната средина од рударскиот комплекс достапна на интернет страната на надлежниот орган - МЖСПП (www.moerrp.gov.mk). Дополнително, во овој допис на соодветни места подолу е даден осврт на ова прашање.

- Забелешки во однос на "Национална стратегија за инвестиции во животната средина"

Предложениот рударски комплекс не претставува индустриско жариште во контекст на наведената национална стратегија. Во услови на спроведување на мерките за избегнување и ублажување на влијанијата врз животната средина утврдени во Студијата за ОВЖС и спроведување на утврдениот масивен мониторинг на квалитетот на животната средина, предложениот проект:

- нема да врши загадување на воздухот, бидејќи истиот не предвидува согорување, ниту топење на минерална сировина и испуштање на загадувачки материји преку точкест извор
- нема да врши испуштање на индустриски отпадни води во природен рецепиент (водотек или почва), ниту во канализационен систем, туку ќе врши рециркулирање на истите во затворен циклус на технолошкиот процес на производство.
- нема да врши испуштање на комунални отпадни води во природен рецепиент (водотек или почва), ниту во канализационен систем, туку ќе врши нивно прочистување и рециркулирање во затворен циклус на технолошкиот процес на производство.
- нема да врши испуштање на загадувачки материји во околното земјиште и подземните води, бидејќи се предвидени специфични градежни и технолошки мерки за спречување и контрола на евентуалното загадување од секоја активност, градба и технолошка постапка во рударскиот комплекс, базирани на концептот на најдобри достапни техники (НДТ), утврдени со македонското законодавство и законодавството на ЕУ за индустриско загадување⁵⁾.
- нема да врши трајно отстранување и депонирање на индустриски отпади во опфатот на рударскиот комплекс или во поширокото подрачје. Овие отпади ќе бидат отстранети од подрачјето од страна на овластени постапувачи за понатамошна преработка во лиценцирани инсталации / постројки во земјата или во странство.
- нема да врши трајно отстранување и депонирање на комунален отпад во опфатот на рударскиот комплекс или во поширокото подрачје. Овој отпад ќе биде отстранет од комплексот од страна на овластен постапувач – јавно комунално претпријатие.
- нема да врши неконтролирано и несанитарно одложување на отпад од минерална сировина. Овој вид на отпад ќе биде отстрануван на посебно изведена локација за одложување во опфатот на рударскиот комплекс, проектирана согласно важечки технички и рударски стандарди. По завршување на проектот, ова одлагалиште ќе биде предмет на рекултивација.
- нема да врши вознемирување на блиските населени места од емисија на бучава. Емисијата на бучава од рударските активности ќе биде локална и контролирана со утврдени превентивни мерки за минирање (примена на современа НОНЕКС (NONEX) технологија) и оперативни мерки (минирање во строго определен дел од денот, известување на локалното население, итн.).

Според тоа, нејасно е врз основа на кои аргументи доставувачот на забелешките го категоризира предложениот рударски комплекс во "индустриско жариште".

³⁾ Закон за управување со отпад на РМ

⁴⁾ Базелската конвенција за контрола на прекуграничното пренесување на опасниот отпад и негово депонирање (ООН)

⁵⁾ Директива 96/61/ЕЗ за интегрирано спречување и контрола на загадувањето (ИСКЗ)

Во врска со констатацијата дека се "фаворизира високозагадувачка индустрија со иреверзибилни последици ..." и воопшто во однос на методологијата и наодите од процесот на оцената на влијанието врз животната средина го упатуваме доставувачот на забелешките да ја консултира Студијата за оцена на влијанието врз животната средина од рударскиот комплекс достапна на интернет страната на надлежниот орган - МЖСПП (www.moerrp.gov.mk), во која е дадена детална стручна оцена за видовите и карактеристиките на влијанијата, од аспект на нивниот географски опфат, веројатност на појава, времетраење, магнитуда / интензитет и реверзибилност.

- Забелешки во однос на "Локален еколошки акционен план 2009-2013"

Тековниот ЛЕАП на општина Валандово (2009-2013), иако со изминат временски хоризонт на важност, јасно ги идентификува потенцијалите на општината во однос на потенцијална експлоатација на минерални сировини. Меѓудругото, ЛЕАП-от утврдува дека: "Во месноста Казандол во тек се подготовки за експлоатација на минерали со богата содржина на бакар, а во регионот на Беласица над селото Бајрамбос се истражуваат наоѓалишта на минерали богати со племенити елементи."¹⁾ Следствено, во SWOT²⁾ анализата на општината, изложена во ЛЕАП-от, за секторите инфраструктура и локална економија како "сили" и "можности", меѓудругото се наведени "наоѓалишта на рудни богатства", вклучително и "бакар кај Казандол". Ова јасно укажува дека во ЛЕАП-от идната експлоатација на минерална сировина (бакарна руда) во наоѓалиштето Казандол е идентификувана како "можност" и "сила" за иден економски развој на општината, а не како "закана", што укажува дека планскиот документ (ДУПД) и Извештајот за стратегиска оцена на животната средина се усогласени со ЛЕАП-от на општината.

Во однос на коментарите во тематската област - природа, посочуваме дека локацијата на планскиот опфат се одликува со широко распространети заедници и видови карактеристични за субмедитерански подрачја, видови кои немаат конзервациско значење и интерес за заштита. Во подрачјето на опфатот на предложениот рударски комплекс не се среќаваат заштитени подрачја на природно наследство, ниту подрачја на еколошката мрежа ЕМЕРАЛД⁶⁾. Исто така, во околината на проектното подрачје не се наоѓаат значајни подрачја за растенија (Important Plant Area(s) – IPAs), значајни подрачја за птици (Important Bird Area(s) - IBAs), ниту приоритетни области за пеперутки (Priority Butterfly Area(s) – PBAs).

Вкупната површина под прнарови шибјаци и псевдомикија и брдски пасишта во проектното подрачје изнесува 210,37 ha, т.е 0,51% од вкупната површина на овие станишта во Македонија, што од аспект на целите на заштита на биолошката разновидност, загубата на афектираните станишта предизвикана од проектот е незначителна во однос на нивната распространетост на територијата на Македонија. Шумски ресурс со економска вредност во подрачјето под влијание од предложениот проект е само псевдомикијата со проценки за вкупната уништена дрвна маса ќе биде околу 4.710 m³. Ова прашање ќе биде регулирано според релевантната законска регулатива од областа на шумарството и преку постапки на компензација.

Формата на намената на земјиштето, како и самите планирани активности во планскиот опфат на градежната парцела на рударскиот комплекс не зафаќаат, ниту предвидуваат пренамена на, постојно земјоделско земјиште, со што се исклучува директна загуба на таков вид на земјиште во проектното подрачје.

Севкупната техничка проектна документација на активностите и градбите во опфатот на планскиот документ и придружната Студија за оцена на влијанието врз животната средина се изработени врз основа на принципите и начелата на висок степен на заштита, одржлив развој, претпазливост и превенција, почисто производство и најдобри достапни техники утврдени во македонското и меѓународното законодавството во областа на животната средина. Тоа

⁶⁾ Мрежата Емералд е развиена во рамките на Бернската конвенција за заштита на европскиот див свет и природните живеалишта и формално се смета како подготовка за примената на Директивата на ЕУ за живеалишта. Мрежата Емералд е заснована на истите принципи како и еколошката мрежа на ЕУ НАТУРА 2000 и претставува нејзино продолжение во земји што не се членки на ЕУ.

гарантира дека во услови на превземање на утврдените проектантски решенија и прифатените мерки за избегнување и намалување на влијанијата врз животната средина, истите нема да предизвикаат негативни ефекти врз медиумите на животната средина (воздух, вода и почва) над утврдените стандарди за квалитет. Следствено, севкупната предложена стратегија на инвеститорот САРДИЧ МЦ за контрола и спречување на потенцијалните влијанија и придружниот масивен мониторинг на емисиите и квалитетот на медиумите на животната средина исклучува и индиректни негативни ефекти врз земјоделството како доминантна стопанска гранка во општината Валандово и пошироката околина.

Имајќи го во предвид горенаведеното, може да се заклучи дека планскиот документ и активностите предвидени со проектот не поседуваат потенцијал да придонесат кон зголемување на заканите во однос на земјоделството, поврзани со проблемите кои произлегуваат од несоодветниот систем на заштита на животната средина, веќе утврдени во ЛЕАП-от, а кои доминантно се однесуваат на⁷⁾: евидентираното загадување на воздухот (користење на фосилни горива за затоплување), водите и почвата (испуштање на непрочистени отпадни води во природен рецепиент и земјоделско земјиште, и несоодветно постапување со цврст и течен земјоделски и сточарски отпад), субстандардното управување со отпадот и евидентирани диви депонии.

Ефектите од спроведување на планскиот документ и самиот проект во однос на идното вршење на земјоделска дејност во регионот се неутрални и овозможуваат непречено одвивање на земјоделските активности на начин на кој тие тековно се вршат. Според тоа, планираните активности во рударскиот комплекс и тековните форми на користење на земјоделското земјиште во подрачјето се компатибилни, без меѓусебна колизија и значителен потенцијал за директна негативна интеракција.

Во однос на забелешката поврзана со проблемот на достапност на вода, според податоците од јавното комунално претпријатие во општината Валандово, во последните години не се евидентирани проблеми од овој вид. Во однос на наведените податоците за неисправноста на водата за пиење Ве информираме дека тој податок се однесува на истражувањата на водите во Валандовско поле, реализирани пред неколку години со цел да се најде вода за дополнување на постоечкиот водоснабиделен систем. Истражувањата се запрени, поради утврдена неисправност на водата во однос на санитарно-хигиенските стандарди, што укажува на постоен и евидентиран проблем. Во врска со наведено наводно влијание на проектот во однос на бунарите за водоснабдување во околината на проектот, хидрогеолошките истражувањата и тестирањата покажуваат дека црпењето за потребите на рудникот нема да има влијание врз водоснабдувањето во околината. Во таа насока, мора да се напомене дека во текот на оперативната фаза на рударскиот комплекс ќе биде воспоставен обемен и редовен мониторинг на подземните води (мрежа на пиезометри) преку кој ќе се следи состојбата во околината на проектот по однос на квалитетот и квалитетот на подземните води, и издашноста на бунарите. Дополнително, црпењето на водите за потребите на рударскиот комплекс ќе биде регулирано спреку т.н. водно право (дозвола за користење на вода), издадена од надлежен орган - Министерството за животна средина и просторно планирање. Оваа дозвола ќе биде издадена согласно македонскиот Закон за водите, врз основа на утврдената хиерахија за приоритетизација на користење на водите според која, снабдување со вода за пиење на населението има приоритет над водоснабдување за стопански намени.

Во однос на бучавата, проектот предвидува низа на мерки за контрола на нивоата и спречување на евентуално вознемирување. Една од најосновните мерки е примената на НОНЕЛ технологија за минирање која гарантира ниски и контролирани нивоа на бучава при минирање. Дополнително, оваа техника обезбедува и драстично помали емисии на прашина, помали вибрации и расфрлање на минирањето материјал во околината. Треба да се напомене дека во случајот станува збор за подземно минирање (минирање во бушотина), а не површинско минирање, што претставува значајна квалитативна разлика во однос на создавање на бучава.

⁷⁾ Извор: Локален акционен план за животната средина на општина Валандово (2009 – 2013)

Го упатуваме доставувачот на забелешките да ја консултира Студијата за оцена на влијанието врз животната средина од рударскиот комплекс достапна на интернет страната на надлежниот орган - МЖСПП (www.moerr.gov.mk), во која е дадена детална стручна оцена за сите веројатни влијанија врз животната средина. Веруваме дека во Студијата, доставувачот на забелешките ќе ги разреши дилемите околу наведените наводни ризици особено во однос на мерките за заштитата на квалитетот на амбиентниот воздух и намалување на оперативната бучава, во однос на постојните водоснабдителни бунари за подземна вода во околината на проектот, програмата за мониторинг на медиумите и областите на животната средина, социо-економските придобивки за населението и општината Валандово, особено што токму преку законски утврдениот надоместок ќе биде можно општината да инвестира во комунална и друга инфраструктура на која се дава акцент во дописот од ОПТ (“... нови патишта, осветлување, културни-урбани објекти, урбана опрема, нови фасади на куќите, чешми, ...”). Всушност, без проекти од обем и значење како предложениот рударски комплекс, една општина од ред на големина и ниво на развој како на општината Валандово во никој случај не би можела долгорочно да инвестира во локални комунални и инфраструктурни објекти од типот на горе наведените, пред се поради проблемот со недоволните буџетски ресурси.

- Забелешка во однос на “Програма за локален економски развој”

Програма за локален економски развој претставува локален стратешки документ за градење на економските капацитети на локалната самоуправа со цел создавање на поволни услови за економски раст и развој на општината. Целиот документ и утврдената стратегија базира на SWOT анализа која меѓу другото ги идентификува можностите за развој на општината. За волја на вистината, “наоѓалишта на рудни богатства” и конкретно “бакарот кај Казандол” е една од утврдените можности во овој документ, идентификувани од страна на самите граѓани во постапката на подготовката на оваа програма.

Покрај оваа експлицитната поврзаност и видливата усогласеност на предметниот ДУПД со оваа програма, би сакале да напоменеме дека при спроведувањето на СОЖС процедурата, како и при изработување на Студијата за ОБЖС, водена е сметка имплементацијата на планот и проектот да биде усогласена со проблемите и целите на општината. Во тој смисол, во однос на земјоделските цели на општината, локацијата на проектот не зафаќа земјоделско земјиште. Проектот нема влијание врз водоснабдувањето за земјоделски цели – локацијата зафаќа во поголем дел рудиментирани и деградирани пасишта, а хидрогеолошките истражувања во врска на бунарскиот систем за потребите на рударскиот комплекс покажуваат дека нема влијание врз околните бунари за водоснабдување (види одговор погоре).

Дополнително, имајќи го предвид постоечкиот проблем со отпадот, единствено комуналниот отпад ќе биде управуван на локално ниво – преку општинското јавно комунално претпријатие. Останатите видови на отпад ќе бидат предавани на лиценцирани постапувачи или извезувани надвор согласно македонската и меѓународната регулатива за прекуграничен транспорт на отпад. Рударските активности ќе се темелат на современа и скапа технологија на минирање што резултира со драстично помало ниво на бучава, вибрации и прашина. Имајќи ги во предвид постоечки социо-економски проблем, при реализацијата на планираната инвестиција, инвеститорот во прв ред ќе ги има предвид локалната постоечка работна сила и локалните фирми и добавувачи на стока и услуги.

- Забелешка во однос на “Јавна анкета”

Спроведувањето на управната постапка за СОЖС е одговорност на доносителот на планскиот документ. Вклучувањето на јавноста во постапката за стратeгиска оцена на животна средина е пропишана со Законот за животна средина (Службен весник на РМ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15) и Уредбата за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми од областа на животната средина (Сл. весник на РМ, бр. 147 од 26.11.2008 година) кои се во целост испочитувани во текот на постапката за предметниот ДУПД. Дополнително, согласно законските можности, во исто време се спроведуваше и процедурата за оценка на влијанието со што уште еден надлежен орган (МЖСПП) беше вклучен во инволвирање на заинтересираната и

засегната јавноста во постапките, што пак резултираше со голем интерес на јавноста за време на јавната расправа одржата во општината. Јавна анкета како инструмент за вклучување на јавноста не е предвидена со законските прописи кои се однесуваат на СОЖС.

М-р Константин Сидеровски
Одговорен ОВЖС експерт

М-р Марјан Михајлов
Одговорен СОЖС и ОВЖС експерт

Билјана Сидеровска
ОВЖС експерт

